

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН І БІЗНЕСУ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач випускової кафедри
_____ О. П. Степанов
«_____» _____ 2021 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВРА
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 292 «МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Тема: «Сучасне інноваційне середовище розвитку країн Західної Європи»

Виконавець: Кольчевський Євгеній Романович
група МЕВ-401

(підпис виконавця)

Керівник: к.е.н., професор кафедри міжнародних
економічних відносин і бізнесу ФМВ НАУ
Татаренко Наталія Олексіївна

(підпис керівника)

Нормоконтролер: Панікар Герман Юрійович

(підпис нормоконтролера)

Київ – 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародних економічних відносин і бізнесу
спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»
освітньо-професійна програма «Міжнародний бізнес»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
_____ Степанов О.П.
«__» _____ 20__ р.

ЗАВДАННЯ

на виконання кваліфікаційної роботи

Кольчевським Євгенієм Романовичем

1. Тема роботи «СУЧАСНЕ ІННОВАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ РОЗВИТКУ КРАЇН ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ» затверджена наказом ректора від «05» квітня 2021 р. №557/ст. 2. Термін виконання роботи: з 03 травня 2021 року по 20 червня 2021 року.
3. Вихідні дані до роботи: законодавство ЄС щодо інноваційної політики держав ЄС і інтеграційного об'єднання в цілому та щодо інноваційної діяльності компаній країн ЄС проаналізувати матеріали й аналітичні звіти міжнародних компаній, Reports of Institute of Europe published in 2015–2020, щорічні звіти та документи європейських і міжнародних організацій: OECD, Governance of Innovation Systems, European Commission, Європейської економічної комісії ООН з економічної співпраці, Regional Innovation reports, Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР), Міжнародного валютного фонду (МВФ), Світового банку (СБ), законодавчі та підзаконні нормативно-правові акти щодо розвитку інноваційного середовища в Україні, статистичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України.
4. Зміст пояснювальної записки: Інноваційна політика Західної Європи як головний рушій її соціально-економічного розвитку, Стан і перспективи розвитку інноваційного середовища Західної Європи в найближчому майбутньому, Модель західноєвропейського інноваційного середовища і її адаптація до сучасних умов розвитку.
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: у роботі має бути розміщено не менш ніж 4 таблиці, 3 рисунки.
6. Презентація основних результатів дипломної роботи в електронному вигляді. Розроблена презентація в Microsoft Office Power Point, складатиметься 20 слайдів.
6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Відмітка про виконання
1.	Вивчити літературні джерела з предмету дослідження та написати заяву про затвердження теми дипломної роботи	29.03.2021	Виконано
2.	Затвердити план дослідження та отримати завдання до виконання дипломної роботи	29.04.2021	Виконано
3.	Розкрити теоретичні основи і прослідкувати еволюцію інноваційної політики Західної Європи (1 розділ)	03.05.2021 – 10.05.2021	Виконано
4.	Оцінити стан та особливості інноваційного розвитку в країнах Західної Європи, особливості інноваційної діяльності компаній (2 розділ)	11.05.2021 – 17.05.2021	Виконано
5.	Визначити та обґрунтувати проблеми та пріоритетні напрямки, перспективи інноваційної революції в економіці України (3 розділ)	18.05.2021 – 24.05.2021	Виконано
6.	Написати реферат, вступ, висновки та оформити список використаних джерел і додатки	25.05.2021 – 27.05.2021	Виконано
7.	Оформити дипломну роботу та пройти перевірку на плагіат	28.05.2021	Виконано
8.	Попередній захист дипломної роботи	07.06.2021	Виконано
9.	Передати дипломну роботу рецензенту для рецензування (за 10 днів до захисту)	04.06.2021	Виконано
10.	Передати дипломну роботу науковому керівникові для написання відгуку (за 7 днів до захисту)	07.06.2021	Виконано

8. Дата видачі завдання: « 20 » квітня 2021р.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Татаренко Н.О.
(підпис керівника) (П.І.Б)

Завдання прийняв до виконання _____ Кольчевський Є.Р.
(підпис випускника) (П.І.Б)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до кваліфікаційної роботи «Сучасне інноваційне середовище розвитку країн Західної Європи»: 83 сторінки, 4 таблиці, 3 рисунків, 50 літературних джерела.

Перелік ключових слів (словосполучень): ІННОВАЦІЙНЕ СЕРЕДОВИЩЕ, КРАЇНИ ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ, ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА, МАЛІ ТА СЕРЕДНІ ПІДПРИЄМСТВА, , СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ, МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК, УКРАЇНА.

Об'єкт дослідження: є сучасне західноєвропейське інноваційне середовище, та його подальший розвиток

Предмет дослідження: є теоретико-методологічні та практичні аспекти сучасного західноєвропейського інноваційного середовища, та його вплив на модифікацію західноєвропейської системи відносин.

Мета кваліфікаційної роботи: дослідження можливостей розвитку сучасного інноваційного середовища країн Західної Європи ,також його впливу на політичний, соціальний і культурний аспекти життя в Західній Європі.

Методи дослідження: теоретичні методи: історичного та логічного, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, каузальний; емпіричні методи: статистичний, графічний; метод експертних оцінок та класифікації; синергетичний підхід та ін.

Отримані результати та їх новизна: полягає у розробці прикладних питань та теоретичного обґрунтування впливу інноваційного середовища на розвиток західноєвропейського господарства.

Значущість виконаної роботи та висновки: доведено, що розвиток інноваційного середовища для розвинених країн світу відкриває нові можливості щодо економічного зростання та утримання передових позицій.

Рекомендації щодо використання результатів: матеріали кваліфікаційної роботи рекомендується використовувати під час підготовки аналітичних доповідей з тематики сучасне інноваційне середовище розвитку країн Західної Європи, а також – для написання статей, звітів, наукових та аналітичних доповідей, присвячених аналізу впливу інноваційного середовища країн Західної Європи на світ та Україну.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ЯК ГОЛОВНИЙ РУШІЙ ЇЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ.....	10
1.1. Сутність інноваційної політики країн Західної Європи	10
1.2. Сучасна історія формування країн Західної Європи як центру інноваційного розвитку та їх проблеми.....	20
1.3. Засади інноваційної політики країн Західної Європи	28
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2 СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ В НАЙБЛИЖЧОМУ МАЙБУТНЬОМУ	34
2.1. Нематеріальні інвестиції і інновації країн Західної Європи	34
2.2. Роль малих та середніх підприємств в інноваційному розвитку країн Західної Європи.....	39
2.3. Підхід до основного напрямку спрямування розвитку в країнах Західної Європи	45
Висновки до 2 розділу	51
РОЗДІЛ 3 МОДЕЛЬ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩЕ І ЇЇ АДАПТАЦІЯ ДО СУЧАСНИХ УМОВ РОЗВИТКУ	53
3.1. Мобілізація наукових, технологічних та інноваційних систем Західної Європи у для боротьби з пандемією COVID-19.....	53
3.2. Креативна економіка у Західній Європі та її зв'язок з інноваціями.	59
3.3. Інновації в Україні: проблеми запозичення західноєвропейського досвіду	65
Висновки до розділу 3.....	73
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	7

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЄДП - електронна довірча послуга;

ЄК – європейська комісія;

ЄНП - Європейська народна партія;

ЄС – європейський союз;

МОП – міжнародна організація праці;

МСБ - Малий і середній бізнес;

МСП - Мале і середнє підприємство;

НДДКР- Науково-дослідні та дослідно-конструкторські;

ОЕСР - Організація економічного співробітництва та розвитку;

SCI - індекс цитувань (Science Citation Index);

SSCI - Індекс цитування соціальних наук (Social Sciences Citation Index).

ВСТУП

Актуальність теми.

В даний час термін «інновація» зустрічається повсюди. Особливого поширення він набув у виробничій сфері, хоча нею не обмежується й стосується практично всіх сфер діяльності людини. Товаровиробники різних типів продукції рекламуючи свій товар як «інноваційний», здійснюють вплив на свідомість потенційних покупців, вкладаючи в сенс даного терміна те, що товар є новим для ринку, він ефективний та має кращі якості порівняно з подібними за властивостями товарами. Виходячи з цього, інноваційні продукти є дієвими засобами конкурентної боротьби, приносять своїм власникам вищі прибутки в порівнянні з минулим поколінням продукції даного типу, а з'явившись на ринку вперше (наприклад, мобільні телефони, персональні комп'ютери) вони здатні не тільки принести надприбутки, а й стати причиною революцій шляхом зміни поколінь техніки і технологій та зміни суспільного життя людини.

Хоча інновації існували поряд з людиною з моменту її виникнення і є результатом її розумової та практичної діяльності, вивчати як окремий самостійний елемент економіки їх почали лише в минулому столітті, активного обговорення досягнувши в останні 40 років.

На сучасному етапі розвитку економіки за умов глобалізації, жорсткої конкуренції та насиченості ринків дуже важливе місце посідають питання розробки і впровадження інновацій. Сьогодні ефективна інноваційна діяльність та управління нею є основою успіху будь-якої країни, галузі та підприємства. Інновації дають поштовх для економічного, технологічного, політичного, екологічного та соціального розвитку суспільства. Розроблення нових методів та підходів до вивчення інноваційної діяльності, впровадження нових принципів інноваційного розвитку, а також визначення внутрішніх бар'єрів в організації, які стримують упровадження інновацій, є необхідними передумовами розвитку ефективної та прибуткової діяльності підприємств та економіки держави в цілому.

В західноєвропейських, як і в інших розвинених країнах світу, зростає роль наукових, інноваційних, технологічних та інвестиційних факторів, які все більше набувають значення компоненти економічного розвитку. Навіть незважаючи на деяке уповільнення темпів економічного зростання, в більшості країн Західної Європи в другій половині ХХ і на початку ХХІ століття динаміка інвестицій у НДДКР залишається позитивною.

В ХХІ ст, країни Західної Європи взяли курс на подальше поглиблення кооперації в сфері НДДКР і підвищення ефективності інноваційної діяльності, що сприятиме посиленню їхніх конкурентних позицій на світовому ринку сучасних технологій.

Для досягнення мети переходу країни на інноваційний шлях розвитку необхідно домогтися підвищення інноваційної активності національної промисловості, адаптувати науково-дослідний комплекс до умов ринкового господарства, підсилити взаємодію державного і приватного секторів. Вирішення цих завдань залежить від вироблення ефективної науковотехнічної, інноваційної та промислової політики для країн Західної Європи.

Метою роботи є дослідження можливостей розвитку сучасного інноваційного середовища країн Західної Європи, також його впливу на політичний, соціальний і культурний аспекти життя в Західній Європі.

Об'єктом дослідження є сучасне західноєвропейське інноваційне середовище, сутність, стан та його подальший розвиток.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та практичні аспекти сучасного західноєвропейського інноваційного середовища, та його вплив на модифікацію західноєвропейської системи відносин.

Методологія дослідження. При підготовці роботи використовувалися загальнонаукові і спеціальні методи: історичного та логічного, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, каузальний; емпіричні методи: статистичний, графічний; метод експертних оцінок та класифікації; синергетичний підхід та ін.

У першому розділі, в процесі теоретико-методологічного дослідження, інноваційного стану країн західної Європи як рушія їх розвитку широко

застосовується метод причинно-наслідкових зв'язків (каузальний метод), методи історичного та логічного, аналізу і синтезу, метод класифікацій та системних узагальнень.

У другому розділі, в процесі дослідження стану і перспектив розвитку інноваційного середовища Західної Європи в найближчому майбутньому, використовуються методи індукції та дедукції, класифікацій, метод історичного та логічного, аналізу та синтезу, метод статистичного аналізу та метод експертних оцінок.

У третьому розділі розглянуто модель західноєвропейського інноваційного середовища і її адаптація до сучасних умов розвитку, для чого застосовано методи причинно-наслідкових зв'язків, метод узагальнень та класифікацій, метод конкретного та абстрактного, експертні оцінки, статистичний аналіз, системний підхід.

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та списку бібліографічних посилань використаних джерел. В роботі розміщено 4 таблиць, 3 рисунків. Список бібліографічних посилань використаних джерел включає 50 найменування на чотирьох сторінках.

РОЗДІЛ 1

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ ЯК ГОЛОВНИЙ РУШІЙ ЇЇ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

1.1. Сутність інноваційної політики країн Західної Європи

Інновація (англ. innovation — нововведення) це по суті ідея, завдяки якій ми модернізуємо продукти та процеси їх виробництва.

Існують різні точки зору щодо визначення поняття «інновації», (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Варіанти трактування інновацій

Примітка. Побудовано автором за даними Микитюк П. П, Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства. Навчальний посібник. – Тернопіль: ПП «Принтер Інформ», 2015. – 224 с.

Наші потреби як суспільства постійно змінюються і значним чином під впливом набору потужних, тривалих і взаємопов'язаних соціальних, економічних, технологічних та екологічних сил. Ці сили, як тільки вони починають битися, мають глибокий і довготривалий вплив на наше суспільство, значною мірою формуючи наші потреби та впливаючи на роль, сутність та вплив, який мають дослідження та дослідження на вирішення ці суспільні потреби: від забезпечення широкого процвітання до поліпшення результатів охорони здоров'я, пом'якшення змін клімату та досягнення макроекономічної стабільності.

Відповідно до підходу щодо правового визначення поняття «інновація», який використовується у ЄС, інновація є тим основним фактором, який дозволяє отримати конкурентні переваги фірмам, регіонам або цілим країнам. Інновації складають основу підприємництва, а та кож сприяють втіленню нових ідей в конкретні технічні та комерційні досягнення.

Одними з перших нормативно-правових актів Європейського Союзу, якими і користуються більшість країн Західної Європи, що на офіційному рівні закріпили визначення інновації, були «Зелена Книга про інновації» 1995 р. та «Перший план дій в сфері інновацій» 1996 р., котрі є програмними нормативними документами, що визначають перші спроби Європейської комісії розробити інноваційну політику в Європейському Союзі. Так, у «Зеленій Книзі про інновації» сформульовані основні напрями політики ЄС у інноваційній та науково-технічних сферах, шляхи подолання виділених недоліків; розвиток прогнозування і технологічного моніторингу; посилення комерціалізації досліджень; розвиток навчання та освіти, активізація обміну студентами і дослідниками; виявлення повноти користі від інновацій; покращення фінансування; податкове стимулювання інноваційної діяльності та ін. Ці напрями у подальшому сформували «Перший план дій в сфері інновацій», де були визначені вектори інноваційного розвитку та відповідні механізми як на рівні Співтовариства, так і на рівні держав членів ЄС.

У контексті «Зеленої книги» інновація розглядається як синонім, що позначає успішне виробництво, впровадження та експлуатацію ново введеного в економічних та соціальних сферах. Вона пропонує нові шляхи вирішення проблем та, таким чином,

дозволяє задовольнити потреби людини і суспільства. Зокрема, до інновацій віднесено виробництво вакцин та ліків, покращення користування транспортними засобами, спрощені комунікації (мобільні телефони, відеоконференції), більш відкритий доступ до ноу-хау (CDROM, мультимедіа), нові маркетингові методи (банківське обслуговування), поліпшення умов праці, безпечніші для навколишнього середовища технологічні методи, ефективніше комунальне обслуговування та ін.

Крім того, у «Зеленій книзі» поняття інновації сформульовано як трансформація ідеї в ринковий продукт чи обслуговування, в новий або покращений виробничий процес, або в новий метод соціальної послуги.

За іншого підходу до визначення інновацій акцент переміщується на новий продукт, процес, послугу. При цьому «Зелена книга про інновації» виділяє радикальні інновації (наприклад, випуск нової вакцини, виготовлення компактдиску) та прогресивні інновації, які змінюють продукти, процеси або послуги через послідовні поліпшення (наприклад, запровадження подушок безпеки у автомобілях).

Крім того, в законодавстві більшості країн Західної Європи закріплене ще одне визначення інновації, яке одночасно визначає її і як процес, і як результат, продукт. Інновація – це процес, у тому числі його результат, за посередництвом якого нові ідеї відповідають суспільним або економічним інтересам та породжують нові продукти, послуги або моделі підприємств чи організацій, які введені успішно на існуючий ринок, або здатні створювати нові ринки.

Отже, можна зробити заключення, що інноваційна політика – це державне управління процесом створення сприятливих умов для інноваційної діяльності, формування інноваційних ідей і проектів, конструювання науково-дослідних зразків нововведень, їх освоєння і просування на ринок. До нововведень належить новітня техніка і технології, сучасні виробничі процеси, наукові, організаційні, управлінські ноу-хау та інші новинки.

У світі існують дві моделі інноваційної політики, що виправдали себе: американська та японська. Перша базується на найвищій автономії підприємництва, на принципі вільної конкуренції і на регулюванні ринку великими міжнародними корпораціями, орієнтація технологічного розвитку здійснюється шляхом

виокремлення пріоритетної галузі. Японська модель передбачає забезпечення державою технологічних пріоритетів за допомогою стимулювання не окремих галузей, а конкретних технологій.

В результаті участі міжнародних організацій, ідея інновацій як засобу вирішення проблем країн, що стикаються з економічним спадом, поширилася у всьому світі. Стратегія, прийнята Організацією економічного співробітництва та розвитку (далі - ОЕСР), мала свою наукову легітимацію. Це була концепція європейської традиції технологічних досліджень, яку частіше називають інноваційною наукою, започатковану наприкінці 1970-х років британським економістом Ч. Фріменом (1974). Наприкінці 1990-х років, як наслідок інтенсивного зростання дослідницьких програм, поширення інноваційної ідеї посилилося. На рубежі двадцять першого століття розвиток національних інноваційних систем став пріоритетним завданням держав-членів. Мотивацією цього стала фінська історія успіху, в основному проілюстрована концерном Nokia (Castells & Himanen, 2002).

“Лісабонська стратегія” (Європейська рада, 2000 р.) Передбачала радикальну економічну трансформацію Західної Європи, яка, як очікувалося, перемаже США та Японію в інноваційній конкуренції. Мобільний європейський економічний вибух був ототожнений із дослідженнями, проведеними у сферах суспільно корисних знань. Інновації планувались з акцентом на структурний та процедурний режими. Таким чином, політика західноєвропейських держав була зосереджена на створенні національних інноваційних систем, які мали б інституційно забезпечити співпрацю між приватним сектором та сектором досліджень та розробок (далі НДДКР) через різні інституції, що контролюються та координуються державою. Отже, концепція інновацій посилила економічний та комерційний аспекти наукової політики і була поставлена в її центрі. Це був останній етап еволюції наукової політики повоєнного періоду від фази політики для науки, через науку на політичній арені, до періоду політики технологічних інновацій .

Взаємодія між академічними установами, підприємствами та державними органами є предметом концепції потрійної спіралі, розробленої Генрі Етцковіцем (Etzkowitz, 2008) (див. рис. 1.2). Ключова ідея потрійної спіралі полягає в тому, що ці

взаємодії є джерелом інновацій в економіці, заснованій на знаннях, де знання створюються та передаються як для практичного використання, так і для розвитку дисципліни. У цій концепції, подібно до інноваційних систем, «промисловість залишається ключовим фактором як місце виробництва, уряд як джерело договірних відносин, що гарантують стабільну взаємодію та обмін». Перевагою університетів є студенти, які регулярно пропонують нові ідеї в міру закінчення навчання, на відміну від урядових та ділових дослідницьких та дослідницьких організацій, яким бракує потоку людського капіталу. Прикладом відносин потрійної спіралі є винахід нових типів суб'єктів інновацій, що виникають внаслідок академічних досліджень, серед інших інкубаторів та наукових парків.

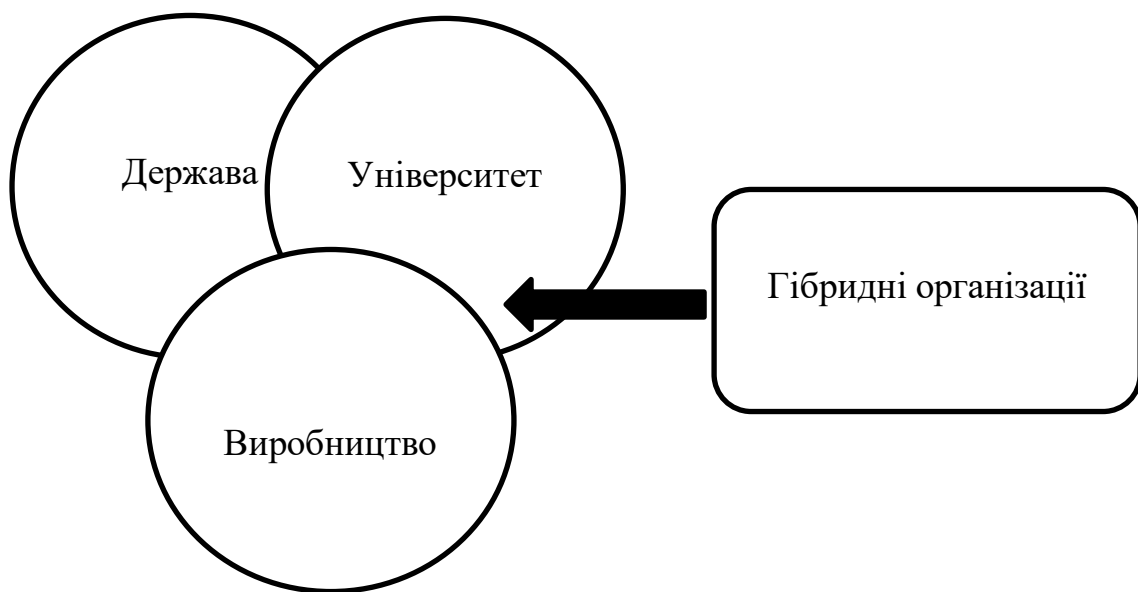

Рис. 1.2. «Потрійна спіраль» в умовах економіки знань

Примітка. Побудовано автором за даними Н. О. Попова. Концепція потрійної спіралі в реалізації інноваційного потенціалу ВНЗ. 2014

Першим кроком до потрійної спіралі є взаємна співпраця між установами, в якій кожна з них намагається підвищити роль іншої. Наприклад, як частина економічної стратегії регіону, міська влада створює спеціальну економічну зону для інвесторів. Бізнес-сектор розширює діючі компанії або створює нові фірми. Завданням обласного

університету є навчання студентів відповідно до попиту на ринку праці. Поступово задоволення очікувань, адресованих, наприклад, університету, вимагає інструментів, що перевищують спектр його традиційних інструментів. Навчання студентів відповідно до очікувань роботодавців передбачає необхідність систематичного вивчення цього попиту. Отже, партнери з потрійною спіраллю проходять “внутрішню трансформацію”, що передбачає асиміляцію функцій, які в основному виконуються іншими інституціями. «Прийняття ролі іншого» - наступний крок до розвитку потрійної спіралі. Реалізація нових функцій не повинна відволікатися від принципово визначених цілей університетів, фірм та урядів. Уряди продовжують свою регуляторну, законодавчу діяльність, одночасно виконуючи обов'язки державних підприємств. Компанії розвивають свої навчальні та науково-дослідні роботи. На відміну від теорій, які підкреслюють роль уряду в інноваціях, потрійна спіраль концентрується на університеті як на джерелі технологій та підприємництва.

«Капіталізація знань» - це суть нової місії університету, яка тісніше пов'язує університети з користувачами знань і встановлює університет як власного економічного суб'єкта». Отже, університети зобов'язані створювати та передавати наукові знання, але в рамках інноваційної системи результати наукових досліджень будуть оцінюватися з урахуванням їх економічної корисності.

Головною вимогою до інноваційної політики в рамках в сучасних умовах Західної Європи визнається її відповідність системній моделі інновацій, вплив на всі ключові сегменти ринкового середовища. Головним наслідком еволюції концепції інновацій в Західній Європі став перехід від предметного розуміння інновацій до розуміння інновацій як системного процесу, що охоплює не тільки діяльність розробників нових продуктів і технологій, промислових підприємств, які їх впроваджують у виробництво, але і діяльність суб'єктів інноваційної інфраструктури. У цілому за останні десятиліття в країнах Західної Європи опробовані нові форми і методи стимулювання інноваційного розвитку, інноваційна політика набула комплексного, системного і довго строкового характеру з чіткими кількісними і якісними орієнтирами, а єдина політика Західної Європи стала «локомотивом» для національних урядів і приватного бізнесу.

Але, як показує практичний досвід, інновації та фактори виробництва, серед яких і людський капітал - це лише безпосередні причини економічного росту, які також потребують додаткового пояснення. Так, офіційно зареєстровані темпи економічного зростання в розвинених країнах знизилися в 70-ті, 80-ті та на початку 90-х років у порівнянні з 60-ми, хоча подібне уповільнення відбулося на тлі найбільш вражаючого технологічного піднесення, пережитого західним світом за останні 20-25 років. На 1983-1989 рр. припало найтриваліше за весь повоєнний період господарське піднесення. Швидкими темпами впроваджувались у виробництво найновіша техніка і технологія, зокрема в обробці інформації, засобів зв'язку, контрольно-вимірювальних приладів. Використання комп'ютерів зросло майже у 20 разів. В економіці наростали глибокі структурні зміни. Протягом попередніх десятиліть питома вага матеріального виробництва неухильно скорочувалася за рахунок зростання невиробничої сфери (торгівлі, фінансів, освіти, охорони здоров'я). Уже в середині 50-х років кількість зайнятих у виробничій і невиробничій галузях зрівнялась, а наприкінці 80-х років частка зайнятих у сфері послуг наближалася до 70%. Крім того, істотно сповільнилася динаміка продуктивності праці і багатофакторної продуктивності, показників, що найбільш точно відображають динаміку НТП. Висновок про те, що уповільнення економічного зростання обумовлене уповільненням НТП, не знаходив емпіричних підтверджень: росли масштаби сфери інновацій, з'являлися нові революційні технології, виникали нові наукоємні галузі. Оскільки неокласичне трактування факторів економічного зростання не змогло запропонувати економетричної моделі для пояснення цих реальних процесів, уповільнення динаміки продуктивності було оголошено парадоксами.

Можна впенено стверджувати, що парадокси інновацій популярні серед дослідників інновацій. Однак популярність не обов'язково тягне за собою однорідність думок; насправді, як раз навпаки. Література про інноваційні парадокси досить різноманітна і складається з більш ніж одного типу інноваційного парадоксу. Деякі вчені використовують термін "інноваційний парадокс" для опису ситуації, коли фірми, які

першими запровадили перспективну інновацію на ринку, не змогли отримати від неї значні економічні вигоди, хоча послідовники та імітатори мали значно більше шансів на успіх. Однак інші використовують цей термін, щоб продемонструвати, що, хоча конкурентні переваги та виживання фірм залежать від інновацій, провідні керівники підприємств не ставлять інновації на перше місце у своєму порядку денному.

Існують різні причини, що роблять ці парадокси цікавим об'єктом дослідження: по-перше, інноваційні парадокси вже давно є об'єктом емпіричних досліджень; однак, по-друге, дослідження інноваційних парадоксів на сьогоднішній день не досліджувалося систематично дослідниками інновацій.

Основним питанням, є науково-інноваційні парадокси, які є ненавмисними негативними наслідками науки та інноваційної політики. Це явище головним чином пов'язане з недостатньою віддачею від інноваційної стратегії ні для економіки, ні для наукових установ.

Хоча в основному, парадокси вимірюють на рівні інноваційних парадоксів на рівні фірми, галузеві дослідники також використовують цей термін. Наприклад, деякі дослідники використовують цей термін, щоб продемонструвати, що хоча поява виживання інноваційних секторів залежить від доходів та інноваційних можливостей фірм, що входять до їх складу, останні з ростом стають менш інноваційними. Крім того, термін інноваційний парадокс використовується для позначення двох різних понять: по-перше, він використовується для опису очевидної суперечності між порівняно більшою потребою витратити гроші на інновації на відстаючих територіях (наприклад, містах, регіонах та країнах) та відносно меншій потужності такі території інвестувати та поглинати кошти, призначені для сприяння інноваційній діяльності; по-друге, цей термін також позначає інноваційно -економічні показники або аномалії розвитку, наприклад, коли інвестиції в інноваційну діяльність не завжди є вигідними для даної територіальної одиниці, будь то місто, регіон чи держава.

Незважаючи на те, що науково-інноваційна політика країн Західної Європи діє вже понад 25 років, висновки, що випливають з оціночних досліджень, не породжують оптимізму.

На глобальному рівні країни Західної Європи в цілому продовжують бути менш інноваційними, ніж Південна Корея та США (див. рис 1.3).

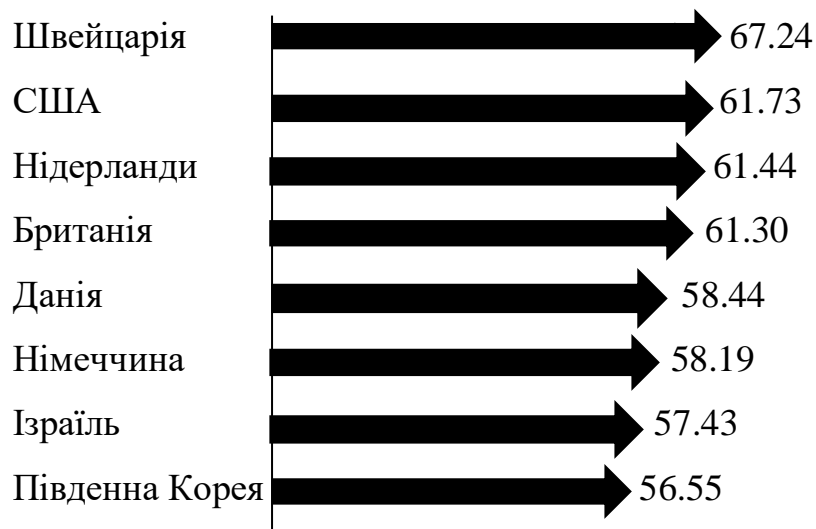

Рис. 1.3. Рівень інноваційності деяких найбільш розвинутих країн Західної Європи країни Західної Європи у 2019 р. в порівнянні з іншими країнами світу.

Примітка. Побудовано автором за даними бізнес-платформи Statista

Варто згадати, що стосовно США та країн Західної Європи Н. Шер писав у 2000 році про парадокс продуктивності. Наприкінці ХХ століття в дискурсі соціальних наук, переважно в галузі економіки, ідея технонаціоналізму, що інтенсивно просувалася ОЕСР, була надзвичайно успішною. «Продуктивність у довгостроковій перспективі - це майже все». «Продуктивність є джерелом багатства націй» - проголошували вчені. Це припущення було швидко перевірено. "Ви можете бачити комп'ютерну еру скрізь, крім статистики продуктивності", - прокоментував Р. Солоу в "Нью-Йорк Таймс" ("Нью-Йорк Таймс", 12 липня 1987 р.). Шер, пояснюючи явище парадоксу продуктивності.

В останні два десятиліття, зокрема, економістів бентежило і навіть дратувало явна відсутність помітного приросту продуктивності у виробництві товарів та сферах послуг у країнах ОЕСР у відповідь на чи в поєднанні з величезними інвестиціями

останніми роками в інформаційно-комунікаційні технології. Це [парадокс продуктивності] є результатом розбіжності між величезними економічними очікуваннями та побічянками, з одного боку, та очевидною відсутністю стійких економічних виплат з іншого.

Посилаючись на спостереження, зроблене Штером, є ненавмисні наслідки інноваційної політики у галузі науки в Польщі, коротше кажучи, позначена як науково-інноваційний парадокс. Тематична література пропонує численні звіти щодо кількісних досліджень щодо інноваційної діяльності польських університетів; однак якісна перспектива маргіналізована. У світлі домінування економічного аналізу надто мало досліджень, проведених з соціологічної точки зору. Окрім робіт серед інших Квіка (2005, 2006, 2008), які певною мірою посиляються на науково-інноваційний парадокс, існує когнітивний розрив, пов'язаний з відсутністю всебічної діагностики інноваційної політики, яка могла б пояснити статус-кво, не описовим чином, а телеологічним способом.

Вчені виявили парадокс різноманітності: різноманітність породжує інновації, але недостатньо представлені групи, які урізноманітнюють організації, мають менш успішну кар'єру. Чи існує парадокс різноманітності і для вчених? Науковці використали аналіз тексту та машинне навчання, щоб відповісти на низку питань: Як ми виявляємо наукові нововведення? Чи недостатньо представлені групи частіше створюють наукові інновації? І чи приймаються та винагороджуються нововведення недостатньо представлених груп? Їхні аналізи показують, що недопредставлені групи дають вищі показники наукової новизни. Однак їхні нові внески знецінюються та знижуються: Наприклад, нові внески гендерних та расових меншин приймаються іншими вченими за нижчими показниками, ніж нові внески гендерних та расових меншин, і однаково ефективні внески гендерних та расових меншин менш вірогідні. Ці результати дозволяють припустити, що може бути невинуватене відтворення стратифікації в академічній кар'єрі, що зменшує роль різноманітності в інноваціях і частково пояснює недостатню представленість деяких груп в наукових колах.

Отже, із цього всього можна зробити заключення, що сутність іноваційної політики країн Західної Європи полягає у:

- Посиленні участі країн у екомічних, політичних та соціальних організаціях, задля підвищення загального рівня співробітництва;
- Створенні національних інноваційних систем, які мали б інституційно забезпечити співпрацю між приватним сектором та сектором досліджень та розробок;
- Відповідності системній моделі інновацій, задля впливу на всі ключові сегменти ринкового середовища;
- Розробці та впровадженні новітніх технологій задля втримання своїх позицій у світі.

1.2. Сучасна історія формування країн Західної Європи як центру інноваційного розвитку

Країни Західної Європи ще з часів середньовіччя випереджали більшість своїх сусідів як по рівню інноваційності їх технологій, так і по рівню могутності. Цьому сприяли безліч факторів, такі як клімат, зовнішнє середовище, забезпеченість ресурсами тощо. Але сучасна історія західноєвропейського домінування і стабільності розпочинається після закінчення Другої Світової Війни.

Після 1945 р. і до початку 1950-х рр. Західноєвропейські держави тільки оговтувалися від війни. В цей період набували актуальності ідеї націоналізації, планової економіки, створення домінуючого міждержавного утворення, які лунали протягом всієї історії Європи. У післявоєнний період на континенті з'явився цілий ряд організацій – Рада Європи, Західноєвропейський Союз, НАТО. Це і були перші інноваційні кроки країн Західної Європи, адже ці організації значно відрізняли від тих що були до Другої Світової Війни, і показником того що вони вдалі, є їхнє існування і на сьогоднішній день. Значну роль у відновленні відіграв План Маршалла — програма економічної допомоги європейським державам після Другої світової війни, що почала діяти в квітні 1948. План був прийнятий Конгресом США 3 квітня 1948 року і набув чинності того ж дня після його підписання президентом Гаррі Труманом. Програма допомоги реалізовувалася протягом 4-ох років, з квітня 1948 р.

по червень 1952 р. У той час вони передали близько 13 мільярдів доларів у вигляді технічної і економічної допомоги для підтримки відновлення економіки європейських країн, які пізніше приєдналися до Організації європейського економічного співробітництва (ОЄЕС). Своєчасна щедрість Сполучених Штатів врятувала Європу від неминучої економічної загибелі та заклала міцні основи для подальшого економічного зростання.

Період, з початку 1950-х рр. був епохою, коли Західна Європа почала наздоганяти США за їхніми економічними показниками. 9 травня 1950 року вважається початком західноєвропейської інтеграції. Саме тоді міністр закордонних справ Франції Р. Шуман запропонував створити спільний ринок вугільної і сталеливарної продукції Франції, ФРН та інших західноєвропейських країн (пропозиція увійшла в історію під назвою «план Шумана»). Однією з головних цілей плану стало примирення Франції та Німеччини та недопущення між ними війни у майбутньому. Найважливішим засобом досягнення цієї мети мав стати механізм управління та наднаціонального контролю над виробництвом і торгівлею стратегічною для військових потреб продукцією – вугіллям та сталлю. Контроль мав здійснюватись «вищим органом» (прообразом Європейської Комісії).

18 квітня 1951 року «план Шумана» було реалізовано через підписання Паризького договору про створення Європейського співтовариства вугілля і сталі (ЄСВС). До складу ЄСВС увійшли шість країн: Бельгія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Німеччина та Франція («європейська шістка», яка в подальшому стала «локомотивом» європейської інтеграції).

Після підписання цього документа на території країни Західної Європи починають активно з'являтися організації, такі як, наприклад: Європейський платіжний союз (ЄПС), Європейське оборонне співтовариство (ЄОС), Європейське співтовариство з атомної енергетики (Євратом), Європейське економічне співтовариство (ЄЕС), Організація європейського економічного співробітництва (ОЄЕС).і тд.

В цю епоху, її ще назвали «епоха сильної β-конвергенції в золотому віці», яка

закінчилася першою нафтовою Кризою у 1973 р. , як реальний ВВП на людину, так і реальний ВВП за годину роботи (називається продуктивністю праці) зростали набагато швидше в більшості західноєвропейських країн, ніж у США. У наступний період, зростання уповільнюється, але продуктивність праці продовжувала зростати швидше, ніж у США, але зростання реального ВВП на людина припинилося. Збіг, звичайно, пояснюється повільнішим зростанням затрат праці в західноєвропейських країнах із зростанням безробіття та скороченням робочих років.

Золотий вік був періодом макроекономічної стабільності, який відзначався відносною відсутністю фінансових криз, що послідували за травмами двох світових війн та великої депресії. β -конвергенція, дала змогу навіть країнам з низьким початковим рівнем продуктивності, розвиватися. Цей розвиток базувався значною мірою на зниженні неефективності , особливо на основі структурних змін, пов'язаних зі зміщенням робочої сили з сільського господарства. У той же час передача технології прискорилося, коли американські технології стали більш економічно вигіднішими в європейських умовах, та перешкоди для передачі технологій були зменшені.

Вцілому, факти свідчать про те, що в ці роки європейське економічне зростання було прискорене за допомогою лібералізації торгівлі, яка призвела до підвищення довгострокового рівня доходів. Початковою точкою був Європейський платіжний союз, який вийшов із обумовленості Планом Маршалла. Подальше створення Європейського економічного співтовариства та Європейської вільної торгівлі значно збільшили опсяг торгівлі. Європейська інтеграція була кроком до більшої лібералізації торгівлі завдяки її ефекту "джаггернаут" та "доміно".

Після початку 70-х років зростання помітно сповільнилося прямо в Європі. Кінець «Золотого століття» мав низку неминучих наслідків, включаючи вичерпання тимчасових компонентів швидкого зростання, таких як повоєнна реконструкція, зменшення можливостей перерозподілу робочої сили із сільського господарства, звуження технологічного розриву та зменшення віддачі від інвестицій. Загалом, можливість для «наздоганяючого зростання» до рівня США для

західноєвропейських країн було значно зменшено, хоча жодним чином не ліквідовано. Однак європейські країни

продовжували робити все щоб звузити розрив у продуктивності праці зі США, оскільки реальний ВВП за відпрацьовану годину зріс із 62,9 на відсотків американського рівня в 1973 р. до 85,3% у 1995 р.

З іншого боку, в західноєвропейських країнах, ріст реального ВВП на людину фактично зупинився. У 1973 р. рівень ВВП на людину, в західноєвропейських країнах складав - 68,0% від американського рівня, та 70,0% у 1995 р. Це відображає тенденцію, що протягом цих років європейці все частіше працювали менше, ніж американці, також раніше виходили на пенсію та мали довші канікули. Основними причинами цього, мабуть, було поєднанням спотворень ринків та відмінностей в уподобаннях. Перші вплинули на довгострокове зростання структурного безробіття, яке було значною мірою зумовлена політикою, головним чином за рахунок збільшення щедрої допомоги по безробіттю та вищого рівня податку на працю, особливо протягом пізніх 1970-х рр. - початку 1980-х рр. В кожному випадку викривлення також мали значний ефект між кінцем 1960-х рр. та початком 1990-х рр. Все це призвело до постійного зростання рівня життя громадян, але в капіталістичній моделі економіки це недопустимо, адже затрати необхідно щоб постійно зменшувалися.

Значною мірою всі ці викривлення політичних подій можна розглядати як відповідь на негативні наслідки макроекономічних потрясінь 1970-х рр. Хоча існували неминучі причини, чому зростання продуктивності праці сповільнювався та західноєвропейські країни, як правило, продовжували зменшувати розрив у продуктивності праці зі США. Частка праці у доданій вартості, і винагорода за вислугу років, впали для поліпшення умов мобільності капіталу, плаваючих валютних курсів та кращого захисту зайнятості.

Період із середини 1960-х до початку 1980-х років відзначився значним зростанням соціальних показників захисту. Це відбулося шляхом загального розширення соціальних трансфертів, що фінансуються до в значній мірі за рахунок "спотвореного" оподаткування та, в деяких країнах, збільшення захисту зайнятості.

Фінансування цього розширення здійснюється шляхом збільшості кількості податків.

Також важливо поглянути на прогрес, досягнутий західноєвропейськими країнами в процесі модернізації освіти та конкуренції серед випускників, в цей період. Вони наблизились до грані у цих питаннях. Показник когнітивних навичок, заснований на результатах тестів, сильно корелює із економічним зростанням, і вражає, бо навіть найкращі західноєвропейські країни значно відставали, в цьому напрямку, від Японії та Південної Кореї. Таке відставання, з точки зору когнітивних навичок, пояснюється способом навчання в школі, та як система організована, а не витратами на освіту. США не дуже добре справляються з шкільною системою, але вони мали набагато більший рівень охоплення вищою освітою, ніж європейські країни, які як правило, майже наздоганяли азійських суперників, але і які в деяких справи серйозно відставали від західноєвропейських країн. Через поблажливу систему навчання, в багатьох західноєвропейських країнах, конкуренція була набагато слабшою, ніж у США.

Політика західноєвропейських країн щодо збільшення продуктивності та підвищення ефективності економіки, як правило, залишала бажати кращого в період після 1960-х рр. але цього було недостатньо, щоб зупинити наздоганяння США з точки зору реального ВВП за відпрацьовану годину. Цікаво, однак, що дві країни, які зазнали "невдач у зростанні" в "Золотий вік" і які переживали кризу в 1970-х і на початку 1980-х рр, а саме Ірландія та Великобританія зробили важливі реформи, які покращили їх відносну ефективність.

У 1970-80-х рр імпульс до економічного зростання внаслідок європейської інтеграції сповільнився але все ще був позитивним. Зростання торгівлі Європейському Союзу було стимульовано розширенням з 6 до 12 країн-членів. В цілому вплив на зростання від торгівлі всередині Європейського Союзу в цілому був однозначно досить скромний. Однак була значна спроба посилити інтеграцію шляхом відкриття Єдиного ринку. Це, очевидно, спричинило би шок у конкурентній боротьбі в чутливих секторах економіки. Протягом 10 років наслідком цього могло

бути підвищення європейського ВВП до близько 2 відсотків. Але в цілому цей план провалився.

В 1990 рр. увесь світ переживав тяжкі часи, і західноєвропейські країни ослабили свої позиції на світових ринках новітніх технологій. В той же час, в Західній Європі відбувалося об'єднання наукової, промислової, частково економічної та регіональної політики в інноваційну, яка набула системного характеру. Її головною метою стала підтримка середовища, яке сприяє створенню нововведень. Уряди майже всіх західноєвропейських країн прийняли програми стимулювання інноваційної діяльності, спрямовані, насамперед, на поширення нововведень. Одне з основних місць у реалізації цих програм зайняли інституційні зміни. Були докладені зусилля щодо формування структурних елементів та механізмів здійснення інноваційної політики. Можна сказати що 1990 рр. для західноєвропейських країн були переломним моментом в розумінні інновацій.

Фундаментальне значення інновацій для розвитку та конкурентоспроможності економіки сьогодні безперечно. В Європейському Союзі інноваційність розуміється як необхідна умова майбутнього розвитку Співтовариства. Ця точка зору набула популярності у найважливіших документах щодо розвитку, серед іншого в Лісабонській стратегії (2000-2010 рр.) Та у стратегії розвитку Європейського Союзу - Європа 2020.

Основною метою Лісабонської стратегії, прийнятої під час засідання Європейської Ради в Лісабоні у 2000 р., Було створення в Європейському Союзі найбільш конкурентоспроможної та динамічно розвивається економіки у світі, заснованої на знаннях, здатних до постійного розвитку та створення більшої кількості кращих робочих місць, і в той же час для забезпечення найвищої соціальної згуртованості. Лісабонська стратегія вимагала започаткування послідовної діяльності у багатьох сферах, серед інших: освіта, наукові дослідження, державне фінансування, створення інформаційного суспільства або побудова основ для нової економіки на основі знань та сучасних технологій. Лісабонська стратегія базувалася на припущенні, що країни Західної Європи використовуватимуть щонайбільше комунальний науково-дослідний потенціал. Це мало стати імпульсом їх економіки.

Коли в 2004 році спеціальна команда під керівництвом Віма Кока, колишнього прем'єр-міністра Нідерландів, підготувала звіт, в якому розглядалися результати впровадження Лісабонської стратегії протягом декількох років, виявилось, що у великих масштабах неможливо досягти основних цілі цього документа. Перегляд Лісабонської стратегії, проведений на саміті Європейської Ради в березні 2005 року, спричинив переосмислення її найважливіших цілей. У оновленій Лісабонській стратегії більше уваги приділяється забезпеченню стійкого економічного зростання Співтовариства та створенню нових робочих місць. Ключем до успіху оновленої Лісабонської стратегії мали бути: інновації, економіка, заснована на знаннях, та кращі умови для комерційної діяльності.

Незважаючи на труднощі із запровадженням врегулювання Лісабонської стратегії, країни Західної Європи твердо налаштовані дотримуватися своїх керівних принципів. Ставка у зростанні економічної конкуренції з найбільш швидко розвиваються та найбільш технологічно розвинених країн світу, таких як Сполучені Штати Америки, Японія, Південна Корея або Китай, є дуже високою. Виконання настанов, що містяться в стратегіях розвитку, і, як наслідок, побудова в Європі сучасної, інноваційної та конкурентоспроможної економіки матиме вплив як на європейські країни, так і на все Співтовариство. Одним із ключових факторів розвитку, на який країни Західної Європи приділяють особливу увагу, є інноваційність, в якій вони ще програють таким технологічним силам, як Сполучені Штати Америки чи Японія.

Суттєвою перешкодою для країн Західної Європи є систематичний технологічний прогрес зростаючих економічних сил 21 століття, тобто Китаю та Індії. До недавнього часу ці країни перемагали лише в змаганні за досягнення найнижчих витрат і найвищої ефективності у виробництві. Але згадані країни швидко вчаться та модернізуються, стаючи дедалі більшою конкуренцією для Заходу, включаючи країни Західної Європи. Конкуренція азіатських тигрів може виявитися серйозною загрозою економічним прагненням країн Західної Європи. Виконання Лісабонської стратегії у 2000-2010 роках принесло конкретну користь. Для майбутнього розвитку Співтовариства вкрай важливим буде збільшення частки

інновацій в економіці та побудова економіки на основі знань у більшій мірі, ніж раніше. Хоча країни Західної Європи мають величезний науковий потенціал та розширену інфраструктуру досліджень та розробок, діапазон впровадження інновацій все ще недостатній. Це одна з основних причин занадто повільного зростання конкурентоспроможності комунальної економіки та проблем із «наздоганянням» найрозвиненіших економік світу.

У Західній Європі діють численні вузькоспеціалізовані підприємства (переважно малі та середні), але зазвичай вони не перетворюються на великі компанії, які можуть стати серйозними гравцями на світових ринках у певних галузях. У деяких секторах, наприклад, у телекомунікаційному, впровадження інновації швидко приносять переваги, яких ми не спостерігаємо в однаковій мірі при впровадженні інновацій в інших секторах економіки. Підприємства, що працюють на ринку країн Західної Європи, як і раніше мають проблему з пошуком висококваліфікованих працівників, без яких неможливо побудувати сучасну та інноваційну економіку. Негативні демографічні зміни, що спричиняють старіння європейських суспільств, спричинять ситуацію, в якій до 2030 року, як прогнозує Європейська комісія, кількість людей у виробничому віці зменшиться на 6,8%. Це погіршить ситуацію на ринку персоналу, особливо що стосується висококваліфікованих працівників. На думку Європейської комісії, видатки на дослідження та розробки в країнах Західної Європи все ще залишаються занадто низькими. У цій галузі країни Західної Європи також поступається деяким високорозвиненим країнам.

Піднімаючи проблему побудови інноваційної та конкурентоспроможної економіки в країнах Західної Європи, ми повинні взяти до уваги той факт, що в них спостерігається велика різноманітність рівня розвитку та інноваційності економік окремих країн, а також витрат на дослідження та розвиток, призначений цими країнами. Дані, опубліковані Світовим економічним форумом, показують, що Швеція, Данія та Фінляндія є найбільш прогресивними у здійсненні Лісабонської стратегії, а отже, у створенні сучасної та інноваційної економіки. У звіті Світового економічного форуму, Норвегія, Швеція і Фінляндія згадуються як країни, що мають

найбільш конкурентоспроможну економіку в усій Західній Європі. Згадані три країни досі є європейськими лідерами у побудові нової економіки, заснованої на знаннях. Це не результат якогось збігу обставин. Протягом багатьох років ці країни реалізували політику, в якій основне акцент робиться на освіті та підготовці сучасних кадрів, а також на розширенні сфери досліджень та розробок. Проінноваційна політика влади Швеції, Данії та Фінляндії призвели до значного зростання конкурентоспроможності економік цих країн за порівняно короткий проміжок часу.

Отже, можна зробити висновок що сучасне інноваційне середовище країн Західної Європи почало формуватися ще в 1950-х рр. Тоді основною метою введення інновацій було відставання в розвитку від США, а також відбудова Західної Європи після війни. Але повністю сформована інноваційна політика з'явилася зовсім недавно, у 1990 рр.- 2000 рр. Поштовхом для формування цієї інноваційної політики було сповільнення розвитку, та необхідність у реформації існуючого середовища.

1.3. Засади інноваційної політики країн Західної Європи

З середини ХХ ст. серед науковців західноєвропейських країн простежується еволюція теорій інноваційного розвитку регіонів. Практичне їх впровадження в Західній Європі реалізовувалось завдяки моніторингу темпів інноваційного розвитку регіонів порівняно з лідерами; США, Японією, Кореєю, з подальшим прийняттям стратегії з усунення причин неефективного інноваційного розвитку регіонів Західної Європи.

Впровадження в життя цієї стратегії сприяло усвідомлення того, що інноваційний розвиток регіонів Західної Європи є ключовим чинником у забезпеченні їх глобальної міжнародної конкурентоспроможності.

Для постійної підтримки цього розвитку були розроблені загальні засади політики його стимулювання.

Перш за все це фокусування на наукомісткості бізнесу, пряме фінансування підприємств для заохочення нововведень у сферах новітніх технологій,

стимулювання співробітництва університетської науки і компаній, що виготовляють наукомістку продукцію. Це далеко не повний перелік атрибутів інноваційної політики, яка проводиться в країнах Західної Європи і відкриває рівні можливості для національних підприємств країн у сфері інноваційного бізнесу.

Стратегічною лінією країн Західної Європи в сфері інноваційної діяльності є концентрація фінансових ресурсів на ключових напрямках, які охоплюють створення єдиної бази даних, що акумулює та регламентує комплекс мінімально необхідних процедур і формальностей для створення підприємств: на підтримку малих і середніх підприємств з метою правового захисту від незаконного копіювання розроблених технологій і продукції; створення механізму фінансової підтримки малих і середніх підприємств, надання їм допомоги в підготовці, реєстрації та підтримці патентів з огляду на досвід роботи національних і європейських патентних бюро; удосконалення системи фінансування інноваційної діяльності підприємств; введення досконалішого податкового механізму, який надавав би певні пільги підприємствам, що займаються розробкою і випуском інноваційної продукції; створення на підприємствах і компаніях умов для стимулювання підвищення освітнього рівня працівників.

Потужним напрямом інноваційного розвитку регіонів країн Західної Європи сучасні науковці виокремлюють креативну економіку, яка представлена програмою «Креативна Європа» з двома основними напрямками організаційно-фінансових перетворень у галузях медіа і культури, а також підтримки суб'єктів малого середнього бізнесу та міжрегіональної та глобальної кооперації. Про креативну політику більш детально у параграфі 3.2.

Слід розрізняти поняття інноваційного розвитку в вузькому та широкому розумінні. Якщо, у вузькому сенсі інноваційним розвитком вважають процес позитивних змін, вдосконалення через науково-технічні, технологічні інновації, пов'язані з переозброєнням чи вдосконаленням виробництва, то у широкому розумінні під інноваційним розвитком розуміють також процес удосконалення, крім науковотехнічних і технологічних інновацій, ще й через організаційно-фінансові та маркетингові інновації з використанням плідної співпраці науки, освіти, бізнесу.

Єдиного підходу до класифікації інновацій через їх багатомірність на сьогодні не існує. Серед поширених підходів слід визначити характерні властивості інновацій — це новизна і комерціалізація, або споживча цінність, або користь. Інновації за класифікацією поділяються на технологічні та нетехнологічні. До технологічних належать ті, що зачіпають засоби, методи, технології виробництва, що визначають науково-технічний прогрес (вдосконалюють продукти чи процеси), до нетехнологічних — організаційні, управлінські, соціальні, ринкові, маркетингові, промислові. Інноваційний розвиток в існуючому економічному конкурентному середовищі став ключовим фактором виживання та добробуту суб'єктів господарювання.

Серед основних інститутів інноваційного розвитку виокремлюють кластери, технологічні парки та технополіси, промислові хаби, іннотехі, бізнес-інкубатори. Соціально-економічна сутність цих основних інститутів інноваційного розвитку розкривається завдяки наведенню їх визначень. Отже, існує п'ять різновидів економічних кластерів;

1. Кластер — географічна концентрація подібних, суміжних або додаткових підприємств з активними каналами для бізнестранзакцій, комунікацій і діалогу, що поділяють спеціалізовану інфраструктуру, робочі ринки та послуги і мають спільні можливості або загрози.

2. Кластер — це галузеве, територіальне та добровільне об'єднання підприємницьких структур, які тісно співпрацюють із науковими (освітніми) установами, громадськими організаціями та органами місцевої влади з метою підвищення конкурентоспроможності власної продукції і сприяння економічному розвитку регіону.

3. Кластер — мережа постачальників, виробників, споживачів, елементів промислової інфраструктури, дослідних інститутів, взаємозалежних у процесі створення додаткової вартості.

4. Кластер — група розташованих на території поселення або поблизу його взаємозалежних підприємств та організацій, які взаємодоповнюють і посилюють конкурентні переваги один одного.

5. Кластер являє собою групу локалізованих взаємозалежних компаній, постачальників устаткування, комплектуючих, спеціалізованих послуг, інфраструктури, науково-дослідних інститутів, вищих закладів освіти та інших організацій, які взаємодоповнюють і посилюють конкурентні переваги один одного.

Серед основних інститутів інноваційної діяльності науковці виокремлюють технопарк, технополіс, промисловий хаб, іннотех.

Технопарк — науково-інноваційний центр, територіально виділений комплекс, який поєднує організації, фірми, об'єднання, що охоплюють увесь цикл здійснення інноваційної діяльності — від генерації нових ідей до випуску і реалізації наукомісткої продукції. Технопарк, як правило, заснований на базі провідних університетів, інших наукових організацій, включає сервісні і виставочні комплекси, фірми. У межах технопарків можливе створення венчурних фірм і венчурних фондів.

Технополіс — центр досягнень науки, технології, техніки, зазвичай розташований у конкретному окремому місті. Існують три моделі технополісів: американська, японська, змішана (європейська). Якщо в американській моделі використовують існуючі міста, то в японській будують нові міста, а в європейській моделі — два ці підходи для створення технополісів. Яскравим прикладом інформаційних технополісів є Сан-Хосе (Кремнієва долина), Бангалор (Індія). У Західній Європі наприклад Ізар-Веллі(Мюнхен).

Промислові хаби — це об'єднання інноваційних промислових підприємств на певній території чи галузі економіки, наприклад, у сфері ІТ промисловий хаб «Майкрософт», в авіаперевезенні «Хаб Хітроу» (Лондон).

Іннотехи — це інноваційно-технологічні лабораторії, компанії чи їх об'єднання за досягнення синергетичного ефекту в інноваційних результатах.

Бізнес-інкубатор — об'єднання компаній для створення і розвитку підприємств інноваційного бізнесу.

Найважливішим для регіональної політики країн Західної Європи є рівень NUTS2, оскільки саме тут відбувається розробка програм регіонального розвитку та освоєння коштів структурних фондів. Тобто слаборозвинені території (у тому числі й ті, соціально-економічний розвиток яких залежить від стану однієї чи кількох галузей

економіки, що занепадають), а також малозаселені регіони отримують гарантовану фінансову підтримку у сфері регіонального розвитку з метою ліквідації диспропорційності, вирівнювання основних соціально-економічних показників.

Науковці в сучасних умовах роблять наголос на прямопропорційній залежності від рівня і темпів інноваційного розвитку регіонів країн Західної Європи — добробуту цих регіонів.

Таким чином, підводячи підсумки, можна впевнено стверджувати що основа вдалої інноваційної політики для регіонів Західної Європи, є впровадження ефективної стратегії, що буде опиратися на стимулюванні бізнесу до нововведень і виробництві наукомісткої продукції. Практичне впровадження старатегії в Західній Європі реалізовувалось завдяки моніторингу темпів інноваційного розвитку конкурентних регіонів .

Висновки до розділу 1

Інноваційна політика – це державне управління процесом створення сприятливих умов для інноваційної діяльності, формування інноваційних ідей і проектів, конструювання науково-дослідних зразків нововведень, їх освоєння і просування на ринок. До нововведень належить новітня техніка і технології, сучасні виробничі процеси, наукові, організаційні, управлінські ноу-хау та інші новинки

Сутність іноваційної політики країн Західної Європи полягає у:

- Посиленні участі країн у економічних, політичних та соціальних організаціях, задля підвищення загального рівня співробітництва;
- Створенні національних інноваційних систем, які мали б інституційно забезпечити співпрацю між приватним сектором та сектором досліджень та розробок;
- Відповідності системній моделі інновацій, задля впливу на всі ключові сегменти ринкового середовища;
- Розробці та впровадженні новітніх технологій задля втримання своїх позицій у світі.

Взагалом, сучасний інноваційний розвиток — надзвичайно важлива складова політики розвитку країн Західної Європи. Він почав зароджуватися після 1945 р. Західноєвропейські держави тільки оговтувалися від війни. В цей період на континенті з'явився цілий ряд організацій – Рада Європи, Західноєвропейський Союз, НАТО. Це і були перші інноваційні кроки країн Західної Європи, адже ці організації значно відрізняли від тих що були до Другої Світової Війни, і показником того що вони вдалі, є їхнє існування і на сьогоднішній день.

Тоді основною метою введення інновацій було відставання в розвитку від США, а також відбудова Західної Європи після війни. Але повністю сформована інноваційна політика з'явилася зовсім недавно, у 1990 рр.- 2000 рр. Внутрішнім поштовхом для формування цієї інноваційної політики було сповільнення розвитку, та необхідність у реформації існуючого середовища. Зовнішнім мотивом виступила потреба у ліквідації відставання ЄС від США, Японії, Південної Кореї.

Інноваційний розвиток регіонів Західної Європи є ключовим чинником у забезпеченні їх глобальної міжнародної конкурентоспроможності. Він став ключовим фактором виживання та добробуту суб'єктів господарювання у Західній Європі . Основними засадами країн Західної Європи є фокусування на наукомісткості бізнесу, пряме фінансування підприємств для заохочення нововведень у сферах новітніх технологій, стимулювання співробітництва університетської науки і компаній, що виготовляють наукомістку продукцію.

РОЗДІЛ 2

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАХІДНОЇ ЄВРОПИ В НАЙБЛИЖЧОМУ МАЙБУТНЬОМУ

2.1. Нематеріальні інвестиції і інновації країн західної Європи

Інвестиції у створення знань є одним із головними рушіями довгострокового процвітання та інклюзивного економічного зростання для розвинених економік. Очікується, що інновації допоможуть вирішити нагальні суспільні проблеми, включаючи старіння населення, зміни клімату та різного стану здоров'я та екологічні проблеми. Потрібно буде розробляти нові продукти, процеси або послуги, створення нових можливостей зростання для фірм як а також потреби в нових навичках та можливості працевлаштування для робітників. Як правило, інноваційну діяльність фірм важко виміряти. Але можливо, наприклад на базі щорічного огляду інвестиційного опитування ОІО (EIBIS) опитування з багатою інформацією про інвестиції та фінансову діяльність 12 500 фірм. Опитування також охоплює інноваційну діяльність із запитаннями про частку інвестиції в нематеріальні активи, а також про витрачені на розробку або впровадження нових продуктів, процеси та послуги.

Результати EIBIS показують, що, коли доходить діло до нематеріальних активів, фірми у виробництві інвестують порівняно більше у дослідження та розробки, тоді як компанії у сфері послуг витрачають більшу частку інвестицій на програмне забезпечення та бази даних. Великі компанії в порівнянні з малими та середніми підприємствами (МСП), як правило, розміщують більшу частку інвестицій в нематеріальні активи, навіть після контролю за галузевою структурою кожної країни. Більш продуктивні фірми та експортери більше інвестують в нематеріальні активи. Це говорить про те, що нематеріальні інвестиції є ключовими для інновацій, продуктивності та економічного зростання. Фірми, які інвестують більше в нематеріальні активи більше покладаються на внутрішнє фінансування. Вони також як правило, менш задоволені зовнішніми фінансовими умовами і, швидше за все, ці фінанси обмежені. Існує значна різниця, скільки фірми інвестують на розробку або впровадження нових продуктів, процесів та послуг. Високопродуктивні фірми та експортери швидше за все, представляють продукти, які є новими для глобального ринку, оскільки їм доводиться конкурувати на міжнародних ринках. Ступінь інноваційності збільшується з диверсифікацією фінансових інструментів: фірми, що використовують декількома

фінансовими інструментами, частіше інвестують у НДДКР для нових продуктах, процесах або послугах порівняно з фірмами, які використовують більш обмежену кількість інструментів фінансування.

Опитування охоплює чотири різні категорії нематеріальних активів: НДДКР (включаючи придбання інтелектуальної власності); програмне забезпечення, дані, ІТ мережі та діяльність веб-сайтів; навчання працівників; та вдосконалення організації та бізнес-процесів. Для основних матеріальних активів, дві категорії: земля, будівлі та інфраструктура; та машини і обладнання. За статистикою EIBIS виявлено, що 37% від загального обсягу інвестицій нефінансових корпорацій в Західній Європі пішли на нематеріальні активи, тоді як 63% пішли в основні фонди. Хоча частка нематеріальних інвестицій залишалася стабільною, витрати на нематеріальні активи зросли разом із збільшенням загальних інвестицій зроблені фірмами в Західній Європі.

Машини та обладнання представляють майже половину (47%) інвестицій за рахунок нефінансових компаній в Західній Європі. Земля, бізнес будівлі та інфраструктура становлять 17% загальних інвестицій. Програмне забезпечення та бази даних складають найбільший компонент нематеріальних інвестицій, представляючи близько 13% від загального обсягу інвестицій, а потім навчання працівників (10%), НДДКР (8%) та вдосконалення організаційних та бізнес-процесів (6%).

Різниця у частці нематеріальних інвестицій в Західній Європі, коливається в районі 30-40%. Більше ніж 40%, у Данії, Нідерландах та Ірландії.

Але в різних країнах різниця в частці нематеріальних інвестицій не тільки визначаються за галузевим складом кожного члена економіки держави. Більша частка нематеріальних інвестицій у північних країнах може бути взята через відносно вигідний податок лікування та покращення екосистеми для інвестицій у нематеріальні активи в цих країнах. .

Частка нематеріальних інвестицій також змінюється між галузями, а фірми-виробники, інвестують третину своїх коштів у нематеріальні активи, тоді як для фірм що надають послуги, ця частка складає 42%. Будівництво єдиний тип промисловості, де відбулося помітне падіння частки нематеріальних інвестицій, з 43% загального

обсягу інвестицій до 38% за останні роки. Інвестиції в програмне забезпечення, дані, IT-мережі та діяльність веб-сайту особливо актуальні для фірм, що займаються послугами, оскільки це може їм це дозволити застосовувати новітні технології, тим самим відрізняти їх від конкурентів. Програмне забезпечення і бази даних також є найбільшим компонентом нематеріальних інвестицій для фірм-виробників, які зазвичай інвестують менше в нематеріальні ніж фірми, що працюють в інших галузях.

Виробничі фірми проводять набагато більше НДДКР, ніж інші галузі, інвестиції в НДДКР становлять майже 15% від загальної кількості інвестиції. Частка інвестицій у НДДКР у будівництво та інфраструктуру становить близько 5% загального обсягу інвестицій і менше 4% на послуги. У той же час навчання в компанії є найбільшим компонентом нематеріальних інвестицій для фірм, який може відображати спробу скорочення кількості робочої сили.

Тоді як розмір інвестицій менший для МСП, вони, як правило, інвестують більшу частку в нематеріальні активи (42%) порівняно з більшими фірмами - частка яких становить третину. Найбільші відмінності стосуються інвестицій програмне забезпечення та бази даних, а також навчання працівників. Примітно, що великі фірми та МСП інвестують майже однакові частки в НДДКР та в організації та вдосконаленні бізнес-процесів. Частка нематеріальних інвестицій не має залежати від віку компанії, за винятком дуже молодих фірм (до п'яти років), які як правило, інвестують більшу частку в машини та техніку.

Очевидно, що кореляції між нематеріальними активами та результатами діяльності фірми не мають на увазі причинно-наслідкові зв'язки, ці факти на рівні фірми є лінією з макроекономічною літературою, яка знаходить вирішальну роль нематеріальних активів, і особливо НДДКР як джерела зростання продуктивності праці. Є деяким свідченням того, що комплементарність між інвестиційними сферами також має значення. Наприклад, фірми, які інвестують у машини та обладнання та в навчання працівників на той же час, як правило, мають вищу додану вартість або більший товарообіг.

Фірми, які більше інвестують в нематеріальні активи схильні менше покладатися на зовнішні фінанси для фінансування своїх потреб.

З огляду на зростаючу роль нематеріальних інвестицій як джерела економічного зростання для розвинених економік, це має вирішальне значення для ефективності формування політики, щоб краще зрозуміти, як фірми вкладають свої інвестиції з метою відновлення продуктивні інвестиції в Західній Європі. Компанії в Західній Європі значною мірою покладаються на внутрішні кошти (62%) для фінансування їх інвестиційної діяльності, тоді як зовнішні фінанси представляють лише 36% інвестиційного фінансування. Але є деякі варіації між секторами: Виробничі фірми (42%) частіше покладається на зовнішні кошти, можливо тому, що вони мають більше забезпечення для доступу до зовнішніх фінансів. Частка Зовнішніх фінансів також змінюються залежно від розвитку фінансового сектору в різних країнах: більше 40% зроблених інвестицій фірмами у Франції, Бельгії та Італії покладаються на зовнішні фінанси, тоді як частка зовнішніх фінансування інвестиційної діяльності менше ніж, наприклад в у Греції та на Кіпрі де 20%.

Порівнюючи фірми з високою нематеріальною інтенсивністю інвестицій та фірми з нижчою нематеріальною інтенсивністю ми можемо виявити будь-які відмінності у способі фінансування фірм своїх інвестицій. Фірми, які витрачають більшу частину своїх коштів в нематеріальні активи, як правило, покладаються більше на внутрішні фінанси, з часткою 71%, порівняно з тими з нижчою нематеріальною інтенсивністю інвестицій - частка внутрішніх фінансів яких складає лише 57% . Це може також вказувати, що фірми з високою нематеріальною інтенсивністю інвестицій мають більше проблем надання запитуваного забезпечення для доступу зовнішніх джерел фінансування.

Існують також суттєві відмінності в задоволення зовнішніми фінансами між фірми з високою нематеріальною інтенсивністю інвестицій та тих, хто має низьку нематеріальну інтенсивність інвестицій. Фірми, які більше інвестують нематеріальні активи частіше повідомляють, що вони незадоволені умовами зовнішнього фінансування. Це справедливо для різних аспектів зовнішнього фінансування, особливо щодо отриманої суми та витрат, та вимоги щодо забезпечення. Фірми з високою нематеріальною інтенсивністю цього не роблять, лише звітують, що вони менш задоволені умовами зовнішнього фінансування, до якого вони мають доступ,

але є також більше шансів їм бути фінансово обмеженими . Фірми з обмеженими фінансами можуть класифікуються на чотири категорії : ті, хто не мав доступу до фінансів; фірми, які отримують менше ніж вони просили; ті, хто не шукав зовнішнього фінансування, оскільки вважав, що позики коштують занадто дорого, і фірми, які не шукали зовнішніх фінансів, оскільки думали, що їх повернуть назад.

Коли вони подають заявку на зовнішнє фінансування, фірми зі звітом про високу нематеріальну інтенсивність відхиляються набагато частіше. Вони також частіше повідомляють, що також знайшли пропозицію про позику дорожче. Тоді як менш продуктивні фірми та експортери будуть рідше обмежені фінансами, бо фірми, які інвестують більше нематеріальні активи більш обмежені у фінансах. Це може бути пов'язано з тим, що нематеріальні активи не завжди можуть бути використані як застава.

Ми повинні враховувати відмінності між фірмами, які мало інвестують та ті, які багато вкладають у нематеріальні активи коли вони розробляють і розробляють нові схеми, зокрема інноваційні фінансові інструменти, на підтримку нематеріальних інвестицій., Очевидно, що деякі нові політичні заходи можуть бути розроблені для збільшення та урізноманітнення джерела зовнішніх фінансів для фірм, які інвестують у нематеріальні активи. Це свідчить про інвестиції та продуктивність як на рівні фірми, так і на макроекономічному рівні, щоб уряди мали можливість розробляти політичні заходи, з метою зробити інвестиції в нематеріальні активи більш привабливими для фірм. У той же час різноманітність нематеріальних активів та їх взаємодоповнення підкреслюється так, що державна політика не тільки сприятиме інвестиціям у НДДКР або виробництву фірм, але також охоплюватиме інші нематеріальні інвестиції фірм у всі сектори економіки.

Отже можна зробити висновок, що нематеріальні інвестиції являються доволі вагомим вкладом у сучасний інноваційний розвиток Західної Європи, адже вони стимулюють розвиток самих підприємств, і підкріплючи, таким чином, їхню конкурентноспроможність.

2.2. Роль малих та середніх підприємств в інноваційному розвитку країн західної Європи

Категорія малих та середніх підприємств (МСП) охоплює не лише мікропідприємства за кількістю працівників, але й успішні підприємства з великою кількістю працівників. Чіткого визначення МСП немає. Але згідно з визначенням Європейської комісії, МСП - це фірми, які мають менше 250 працівників або щороку приносять до 50 мільйонів євро (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Класифікація Малих-середній підприємств по основним нормам країн Західної Європи.

Категорія підприємств	Кількість персоналу	Оборот	Загальний баланс
Середнє підприємство	До 250 осіб	До 50 млн Євро	До 43 млн Євро
Мале підприємство	До 50 осіб	До 10 млн Євро	До 10 млн Євро
Мікро підприємство	До 10 осіб	До 2 млн Євро	До 2 млн Євро

Примітка. Складено автором за даними сайту Європейської комісії.

МСП та створення робочих місць дуже важливі для країн усього світу. Але МСП є не лише важливим джерелом зайнятості; вони також можуть стати джерелом інновацій та підвищення продуктивності. Збільшення продуктивних можливостей країни є одним із ключових стовпів розвитку.

На думку Джозефа Шумпетера (1934), фірма є інноваційною, коли створює нові комбінації виробничих факторів. Це можуть бути введення нових товарів або існуючих товарів з кращою якістю, введення нового способу виробництва, відкриття нових ринків, використання нових джерел постачання або матеріалів або реорганізація фірми.

Шумпетеріанські фірми провокують зміни і таким чином допомагають розвивати продуктивні сили країни. Вони змінюють конкуренцію на ринках і змушують інші фірми пристосуватись або втратити частки ринку і, нарешті, вийти з ринку. Шумпетеріанські фірми складають лише невелику кількість загальної кількості фірм. Інші, тобто звичайні фірми, наслідують лідерство цих фірм і таким чином також сприяють економічному розвитку. У той же час у Шумпетера також була ідея «творчого знищення», або що творчі фірми призвели до руйнування існуючих структур, включаючи фірми, які не можуть пристосуватись. Шумпетеріанська фірма може бути великою або маленькою; діючою чи новачком.

Очевидно, що не всі МСП є шумпетеріанськими. Особливо в країнах, що розвиваються, багато фірм - якщо не більшість - є МСП, що зумовлені бідністю. Насправді самозайнятість, особливо у неформальному секторі, часто є ознакою відсталості, а не динамізму. «МСП можна розділити на три групи. По-перше, є «шумпетеріанські МСП», які впроваджують інновації та створюють щось нове. По-друге, існують «звичайні МСП», які здатні пристосуватися до викликів, ці звичайні МСП в основному реагують на конкурентний тиск, але не змінюються та не впроваджують нововведень у свій бізнес. І по-третє, існують «МСП, зумовлені бідністю», які є наслідком відсутності економічного розвитку у поєднанні з відсутністю можливостей працевлаштування та недостатніми вигодами від держави соціального забезпечення. МСП, що керуються бідністю, зазвичай не є інноваційними або не мають потенціалу для впровадження інновацій або підвищення продуктивності. Вони часто виживають на основі дешевої робочої сили, яка в деяких країнах включає дитячу працю та інші експлуатаційні умови праці. З цією метою вони не сприяють ні економічній, ні соціальній модернізації.

Загальновідомим явищем є те, що в кризових ситуаціях збільшується кількість малих підприємств, оскільки безробітні або бідні люди змушені намагатися все, щоб вижити. Значна частина самозайнятості та багато мікропідприємств у неформальному секторі мають такий характер. Під час позитивного економічного розвитку такі типи МСП зникають і повинні зникнути, оскільки вони забезпечують погані умови праці,

власники експлуатують себе або, порівняно з національним стандартом, вони виплачують надзвичайно низьку заробітну плату.

Відсоток нормальних та зумовлених бідністю МСП та нових підприємств у країнах, що розвиваються, оцінюється набагато вищим, ніж відсоток таких самих у розвинених країнах, особливо у Західній Європі.

Взагалі, економічне вдосконалення означає, що інноваційна сила країни збільшується, а пересічна людина, яка бере участь у виробничому процесі, збільшує свою додану вартість. Рівень життя в країнах, що розвиваються, може бути підвищений лише тоді, коли додана вартість за годину в країнах, що розвиваються, зростає. Спираючись на Шумпетера, на рівні фірми диференціюються чотири різні типи економічної модернізації: модернізація продукції (краща чи нова продукція), модернізація процесів (нові технології чи організації), функціональна модернізація (зміщення або розширення позиції в ланцюгах створення вартості на більш кваліфіковану діяльність), міжгалузеве вдосконалення (розширення позиції до нових секторів за допомогою використання навичок, набутих у попередньому секторі). Наприклад, кафе може модернізуватись наступними способами: він може виробляти смачніші страви (модернізація продуктів), створювати страви з кращими технологіями та краще навченим персоналом (модернізація процесів), створити свій сайт (функціональне оновлення) або поєднувати бізнес з музичними та театральними виставами (міжгалузеве оновлення).

Згідно з Порядком денної роботи МОП, соціальне вдосконалення має чотири основні виміри: якість праці, соціальне забезпечення, трудові права та соціальний діалог. Він також охоплює Основні трудові норми, або: ліквідацію всіх форм примусової чи обов'язкової праці, ефективне скасування дитячої праці; усунення дискримінації щодо зайнятості та занять, свободи об'єднань та права на колективні переговори. Економічна модернізація покращує умови для соціальної модернізації, але не призводить автоматично до неї: великий сектор з дуже низькою зарплатою може залишитися, незважаючи на загальний позитивний розвиток технологій; дитяча праця може не зникнути, незважаючи на вищий середній дохід; в основному неформальний сектор може залишитися, незважаючи на успішний експорт країни. У

багатьох країнах, особливо серед МСП, умови праці, трудові права, соціальний діалог тощо не є добрими і не відповідають загальній тенденції поліпшення. Соціальна модернізація включає всі групи суспільства в процесі розвитку та створення простору для всіх людей для накопичення можливостей та вдосконалення їхньої індивідуальної свободи.

Соціальна модернізація - це не розкіш, яку країна може собі дозволити після досягнення розвитку. Економічна модернізація під час процесу розвитку є стійкою лише в поєднанні з соціальною модернізацією. Рано чи пізно відсутність соціальної модернізації стає перешкодою для економічної модернізації. Для цього існують аргументи на стороні пропозиції та попиту.

Такі фактори пропозиції, як погані умови праці, висока соціальна незахищеність та великий сектор із низьким рівнем заробітної плати, перешкоджають достатньому приватному інвестуванню в освіту та охорону здоров'я. Недостатні умови праці та порівняно низькі доходи великих груп суспільства знижують мотивацію працівників та їх продуктивність. І останнє, але не менш важливе: погані умови праці та нерівність із високим рівнем доходів можуть призвести до ерозії злагодженості суспільства та до шкідливих для зростання політичних проблем. Майже всі негативні соціальні показники, такі як злочинність, витрати на захист приватної власності або погані медичні умови, позитивно пов'язані з нерівністю доходів та нерівним розподілом багатства. Розрив у доходах між бідними та середнім рівнем доходів у суспільстві, здається, особливо шкідливий для стійкого зростання.

З боку попиту висока нерівність та висока незахищеність зменшують попит на споживання. Основним аргументом є те, що групи з високим доходом мають меншу схильність до споживання, ніж групи з низьким рівнем доходу. Проблема посилюється, коли високий рівень незахищеності стимулює загалом великі заощадження та пригнічує попит на споживання. Без достатнього споживчого попиту, який є безумовно найбільшим елементом попиту майже у всіх країнах, загальний попит буде страждати та стискати інвестиційний попит. Без достатнього сукупного попиту економічна динаміка неможлива. Відносно рівномірний розподіл доходів та

включення всіх соціальних груп в економічний прогрес стають передумовою стійкого зростання.

Якщо говорити про Західноєвропейські МСП, то після 1980 року їм приділяється особлива увага. 1983 рік був названий роком малих, середніх та кустарних підприємств, завдяки чому була запропонована та прийнята трирічна програма.

У 1986 р. до Європейського Союзу було призначено спеціального уповноваженого для розгляду питань МСП, а в 1990 р. Було засновано XXIII Генеральну дирекцію, яка базувалася на статтях 95 (внутрішній ринок), 152 (охорона здоров'я), 147 (конкуренція), а також главі XVIII (інновації та дослідження) Договору про Європейський Союз. Цей орган розробив і реалізував п'ять типів програм. Діяльність Генеральної дирекції XXIII була зосереджена на трьох основних координатах: - Конкурентоспроможність та сталий розвиток; Нормативно-правова база; Сприяння підприємницькому та інноваційному потенціалу. У 1994 році була розроблена «Інтегрована програма для МСП», основною метою якої є вдосконалення методів управління, фінансова підтримка співпраці між МСП, пришвидшення передачі ноу-хау, а також підвищення прозорості діяльності в рамках МСП в Західній Європі. В даний час в Європейській комісії функціонує Генеральний напрямок «Підприємства та промисловість», який відіграє важливу роль у реалізації стратегії «Європа 2020», відповідаючи на дві із семи основних ініціатив, таких як : "Промислова політика, пристосована до ери глобалізації", з роллю покращення ділового середовища, особливо для МСП, та підтримки розвитку міцної та стійкої промислової основи, яка може конкурувати на світовому рівні; "Інноваційний союз", який повинен покращити загальні умови та доступ до фінансування для науково-дослідного та інноваційного секторів, щоб дозволити трансформацію нових ідей щодо продуктів та послуг для створення економічного зростання та зайнятості.

Ці дві ініціативи мають важливе значення для того, щоб європейська економіка стала більш конкурентоспроможною та інноваційною для більш ефективного використання ресурсів, таким чином, для вирішення сучасних та майбутніх викликів. Відповідно до положень Робочої програми Європейської Комісії, діяльність

Генерального дирекції «Підприємства та промисловість» спрямована на обґрунтування та вжиття заходів, що дозволили реалізувати стратегію «Європа 2020» у промисловому та діловому секторі.

У останні два роки у зв'язку з пандемією COVID-19 МСП Західної Європи почали активно закриватися або банкрутувати.

У звіті, прийнятому в грудні 2020 р. парламент виступав за заходи щодо підтримки малих та середніх підприємств (МСП) у боротьбі з кризою та двома проблемами цифровізації та декарбонізації.

МСП представляють основу економіки Західної Європи: на них припадає 99% підприємств, а всього в Західній Європі є понад 25 мільйонів малих та середніх підприємств (Таблиця 2.2). Вони генерували більше половини валового внутрішнього продукту країн, працевлаштовували при цьому близько 100 мільйонів робітників до початку пандемії.

Таблиця 2.2

Кількість малих та середніх підприємств у країнах Західної Європи, в цілому, за 2019 р.

Тип підприємства	Мікро підприємство	Мале підприємство	Середнє підприємство
Кількість підприємств в тисячах.	23323.9	1472.4	235.67

Примітка. Складено автором за даними сайту Statista.com

Деякі пропозиції Комісії спрямовані на збільшення доступу МСП до ринків за межами Європи та розширення схеми Еразмус для молодих підприємців, дозволяє початківцям підприємцям вчитися у досвідчених бізнесменів з усього світу.

Уряди країн також закликали узгодити стратегію МСП з Промисловою стратегією, Європейською стратегією даних та Європейським Зеленим курсом, щоб

активно залучати та підтримувати всі МСП у переході до зеленішої та цифрової Європи.

Взагалом, можна сказати що малий бізнес має важливе значення для конкурентоспроможності та процвітання Західної Європи, промислових екосистем, економічного та технологічного суверенітету та стійкості до зовнішніх шоків.

2.3. Підхід до основного напрямку спрямування розвитку в країнах Західної Європи.

На початку XXI сторіччя країни Західної Європи взяли курс на прискорений розвиток інноваційної економіки. Зміна характеру і значення нововведень в економіці, заснованої на знаннях, об'єднання наукової, промислової, економічної, регіональної та соціальної політики в інноваційну, головною метою якої є підтримка середовища, сприяє створенню нововведень. Нова стратегія стимулювання інновацій, передбачає збільшення витрат на НДДКР за рахунок приватного сектора економіки. Загальне відставання Західної Європи від США та Японії у сфері перспективних технологій, від найновіших розробок у сфері енергозберігаючих технологій, розширення ЄС на схід — всі ці фактори лежать в основі розробки нових напрямів інноваційної стратегії Західної Європи.

Країни світу прагнуть досягти економічного зростання, який би був розумним (під керівництвом інновацій), інклюзивним та стійким. Такі амбітні цілі вимагають переосмислення ролі державної політики в економіці. Зокрема, це вимагає нового обґрунтування державного втручання, яке виходить за рамки звичайного втручання. Це також вимагає нового способу оцінки втручання, щоб отримати динамічні загальносистемні наслідки. Це амбіція досягнення певного типу економічного зростання (розумне, інклюзивне, стійке) є прямим визнанням цього економічного зростання що має не тільки швидкість, але й напрямок. В у цьому контексті промислові та інноваційні стратегії можуть бути ключовими стовпами для досягнення трансформаційних змін - зокрема, визначення та формулювання нових місій, які можуть покращити моделі виробництва, розподілу та споживання в різних

секторах. Звернення до таких проблеми - чи подорож до Місяця, боротьба зі зміною клімату або боротьба з сучасними проблеми догляду - вимагає інвестицій обох акторів, приватних та державних. Роль державного сектору тут полягає не лише в тому, щоб не ризикувати, вирівнюючи ігрове поле, але нахиляючи ігрове поле у напрямку бажаних цілей. Сюди входить прийняття стратегічних рішень щодо виду фінансів, який необхідний, види інноваційні фірми, які потребуватимуть додаткової підтримки, типи співпраці з іншими акторами (у приватному секторі) та типи норм та податків, які можуть винагородити бажану поведінку. Хоча державне фінансування завжди було важливим у ранніх, капіталомістких районах з високим ризиком, ніж приватний сектор, воно має тенденцію уникати сучасних місій.

Оскільки промислова політика повертається у багатьох країнах (наприклад, після багатьох років нехтування промисловою політикою сформувала прем'єр-міністр Великобританії Тереза Мей новий департамент навколо нього в 2016 році), підхід, заснований на місіях, може допомогти забезпечити, щоб промислова політика не просто стала статичним переліком секторів для підтримки. Швидше, орієнтована на місію політика зосереджена на створенні загальносистемних перетворень у багатьох різних секторах. Аполлон, Місія на Місяць вимагала, щоб високотехнологічний та низько технологічний сектори працювали разом, це був експеримент зосереджений навколо багатьох різних проблемних завдань, які сприяли подальшому зростанню. Так само, місії навколо сталого розвитку та зелене зростання потребуватиме переосмислення багатьох різних секторів щоб спільно працювати. Серед інших речей, це може призвести до більшої «додатковості» в інвестиціях у бізнес, допомагаючи компаніям у різних сферах переосмислити себе та зробити інвестиції, які в іншому випадку не були б здійснені, що надзвичайно важливо в країнах, які страждають від низьких інвестицій у бізнес.

Орієнтований на місію підхід означає розробку, впровадження та моніторинг стратегії програми інноваційної політики, яка спирається на сильні сторони інноваційної системи для подолання слабких сторін країни та усунення їх, користуючись можливостями, які пропонує поточні можливості та ресурси, і особливо трансформація нових можливостей та компетенцій. Це вимагає

використання інноваційної політики економічного зростання – налагодження зв'язків між департаментами фінансів і відділами інновацій (або розвитку), робити їх більш горизонтальними та справедливими, без "планів зростання" (часто зумовлені передбачуваною необхідністю скоротити дефіцит) для протидії довготривалим інноваційним планам. У цьому сенсі це також означає складну економічну політику, яка надто зосереджена на короткострокові фінансові обмеження, що можуть завдати шкоди довгостроковій перспективі можливості зростання. Інвестиції в промислову трансформацію, НДДКР, навчання людському капіталу і на інновації потребен час. Вони залучають високі ризики, оскільки немає гарантії, що інвестиція окупиться. Але на них варто чекати оскільки вони є ключовим джерелом підвищення продуктивності праці, створюючи добре оплачувані робочі місця. Тому такі інвестиції можуть допомогти збалансувати державний бюджет на довший термін за рахунок збільшення майбутніх доходів. Таким чином, поки дефіцит може зрости в короткостроковій перспективі, довгостроковий борг на ВВП, ймовірно, впаде. Такими динамічними ефектами часто нехтують у програмах фінансової корекції.

Вирішальним для реалізації підходу до інноваційної політики, орієнтованої на місію, є необхідність активізувати розвиток потенціалу, компетенції та експертизи всередині держави („підприємницька держава, що розвивається та пов'язана з мережею“, як зазначено нижче) Таким чином, різні організації можуть ефективно виконувати їх роль у координації та наданні керівництва приватним суб'єктам при формуванні та реалізації політики, яка вирішує суспільні виклики за допомогою інновацій. Це передбачає виклики та можливості відродження промислової і інноваційної політики через орієнтований на місію підхід. Він покликаний викликати нове мислення навколо наступних конкретних сфер:

- можливості використання орієнтованих на місію стратегій, спрямованих на вирішення конкретних суспільних та / або технологічних проблем, які каталізують інновації в різних секторах;

- важливість системного підходу до промислових та інноваційних стратегій і проблем, які можуть виникнути при такому браку підходів;

- необхідність розглядати промислову стратегію як взаємодію між кількома учасниками як в державному, так і приватному секторах;

- роль державних інвестиційних банків у забезпеченні терплячих довгострокових стратегічних фінансів для проектів з високим ризиком та капіталомісткістю;

Тип широкомасштабної інноваційної політики має назву "орієнтована на місію" з метою досягнення конкретних цілей. Це не просто сприяє інноваціям, вирівнюючи ігрові умови горизонтальної політика, яка не передбачає жодного напрямку. Навпаки, за визначенням така політика дає чіткі технологічні та галузеві напрямки досягти «місії». Водночас вони повинні забезпечити експерименти та навчання знизу вгору .

Прикладів такої політики встановлення напрямку багато, включаючи різну технологічну політику ініціативи в Франції, Великобританії та Німеччині. Цю політику реалізовували орієнтовані на місії установи та політичні програми: військові програми досліджень та розробок (2010); Національний інститут охорони здоров'я (НИ); грандіозні місії сільського господарства інновації. У таких випадках саме організації довелося зробити вибір, що фінансувати: нахил ігрового поля, а не «вирівнювання». Таким чином, "вибір переможця" проблема, яка продовжує домінувати в дискусіях про промислову політику, вона є статичною, що створює хибна дихотомія: вирішальне значення має не те, чи вибір повинен бути зроблений, а наскільки «розумно» можна здійснювати вибір «напряму». Хоча література більше зосереджується на політиці, орієнтованій на місію, у розвинених країнах, можливостей для розвитку ще більше через більші «виклики», які вони мають. Дійсно, політика, орієнтована на місію, може бути шляхом до «прокляття» природних ресурсів, оскільки природні ресурси більше не будуть розглядатися як приналежність до сектору, а скоріше як частиною рішення більшої місії.

Друга проблема (крім ігнорування розвитку країн) полягає в тому, що література про політику, орієнтовану на місії, не має інтегрованих емпіричних досліджень розуміння, щоб надати повноцінну теорію, яка може замінити ортодоксальний погляд на безнаправленість політики .У рамках провалу ринку,

попередній аналіз має на меті для оцінки вигод та витрат (включаючи ті пов'язані з невдачами уряду) ex-post аналіз має на меті перевірити, чи оцінки були вірними і збір ринку успішно вирішено. Натомість орієнтована на місію система вимагає постійного та динамічного моніторингу та оцінки протягом усього періоду процесу інноваційної політики. У найзагальнішому вигляді орієнтована на місію структура розмежовує державну політику, яка націлена розробка конкретних технологій відповідно з визначеними державою цілями («місіями») та спрямованою на інституційний розвиток інноваційною системою. Отже, держава повинна мати можливість вивчити досвід минулого інноваційного курсу, орієнтованого на місію.

Системно-орієнтована політика місії повинна бути на основі обґрунтованого і чіткого діагнозу і прогнозу (передбачення). Це не тільки вимагає виявлення відсутніх посилянь, збоїв та вузьких місць - слабкі сторони або проблеми національної системи інновацій - але також визнання сильних сторін системи. Передбачення є необхідним для того, щоб вивчити майбутні можливості та визначити, як можна використовувати сильні сторони щоб подолати слабкі місця. Це заключення повинно використовуватись для розробки конкретних стратегій, нових інституцій та нових зв'язків в інноваційній діяльності системи. Також може бути необхідним «нахилити» ігрове поле у напрямку місії, яку переслідують, а не «нівелювання» цього за допомогою таких засобів, як технологічно нейтральна політика. У своєму найбільш загальному вигляді орієнтована на місію система розмежовує державну політику яка спрямована на розвиток конкретних технологій відповідно до визначених державою цілей («місій») та тих, що спрямовані на інституційний розвиток інноваційної системи. Цей каркас допомагає нам зрозуміти більшу широту діяльності, якій сприяють державні витрати.

Тому політику, орієнтовану на місію, можна визначити як системну державну політику, яка спирається на прикордонні знання для досягнення конкретних цілей. Сучасні місії спрямовані на вирішення більш широких питань проблеми, які вимагають довгострокових зобов'язань до розробки багатьох технологічних рішень, постійно високої швидкості технічних змін та сукупності інституційних змін. Суспільного активна роль сектору у боротьбі з відновлюваними джерелами енергії, та

інвестиції в енергетику можна розглядати як нову місію стосовно зеленої економіки. Інші нові місії включають звернення «великі виклики суспільству», такі як старіння, демографічна криза, нерівність та безробіття серед молоді. Насправді, ці проблеми - які можуть бути екологічними, демографічними, економічними чи соціальними - вступили в порядок денний інноваційної політики як ключове виправдання для дій, забезпечуючи стратегічне спрямування політики фінансування та інноваційних зусиль.

Хоча політика конкретно фокусується на програми, орієнтовані на місію, екологічні проблеми, аналіз яких стосується інших сучасних проблем (постачання води та їжі, енергоефективність та безпека, хвороби, добробут, демографічні зміни тощо). Оскільки всі проблеми мають подібні характеристики, особливо той факт, що для їх вирішення знадобляться нові технологічні рішення щоб замінити чинні технології, а отже вимагати довгострокові зобов'язання як державних, так і приватних агентів - тобто розповсюдження рішень для широкої бази користувачів є ключовим. Однією з найактуальніших сучасних проблем є необхідність включення величезних порцій населення (і цілих регіонів) в інноваційний процес та соціально-економічну систему в цілому, для вирішення проблеми нерівності. Тому місії повинні, де це можливо, бути розробленим таким чином, щоб сприяти вирішенню проблем нерівності. Одні будуть робити це безпосередньо, інші опосередковано. У деяких випадках необхідні додаткові інвестиції в галузі інфраструктури та необхідні навички, щоб інноваційна політика була ефективною у боротьбі з нерівністю. Політичний порядок, орієнтований на місію підвищив б ефективність інноваційної політики, маючи при цьому потенціал допомогти збалансувати державні фінанси. Це не робиться за рахунок скорочення видатків (яке часто зачіпає найбільш вразливі частини населення) - а за рахунок збільшення стратегічних інвестицій, які через більший ефект мультиплікатора збільшать майбутні доходи.

Отже, орієнтований на місію підхід підкреслює необхідність точно встановити діагноз технологічної, галузевої чи національної інноваційної системи, яку інноваційна політика хоче трансформувати. Вирівнювання різних типів можливостей є ключем до успіху будь-якої орієнтованої на місію політична програма.

Вирішальним для реалізації підходу, орієнтованого на місію, є необхідність активізувати розвиток потенціалу, компетенції та експертизи всередині держави

Ці міркування вказують на необхідність прийняття прагматичного підходу до визначення місій. Обрані місії повинні відображати найкращі практики, бути здійсненним, спиратися на існуючі державні та приватні ресурсів, підкорятися існуючим інструментам політики та отримувати широку та постійну політичну підтримку. Вони повинні створити довгострокову перспективу для інноваційної політики, знаходити суспільний попит чи потребу, і спиратися на високий потенціал науково-технічної системи країни для розвитку інновацій.

Висновки до розділу 2

Можна, з впеністю говорити, що нематеріальні інвестиції є одним із головними рушіями довгострокового процвітання та інклюзивного економічного зростання для економіки Західної Європи. Згідно з дослідженнями фірми у сфері виробництва, інвестують порівняно більше у дослідження та розробки, тоді як компанії у сфері послуг витрачають більшу частку інвестицій на програмне забезпечення та бази даних. Великі компанії в порівнянні з малими та середніми підприємствами (МСП), як правило, розміщують більшу частку інвестицій в нематеріальні активи, навіть після контролю за галузевою структурою кожної країни.

За статистикою EIBIS виявлено, що в середньому 37% від загального обсягу інвестицій в Західній Європі пішли на нематеріальні активи, тоді як 63% пішли в основні фонди. Хоча частка нематеріальних інвестицій залишалася стабільною, витрати на нематеріальні активи зростають разом із збільшенням загальних інвестицій зробле них фірмами в Західній Європі.

Малий та середній бізнес має важливе значення для конкурентоспроможності та процвітання Західної Європи, промислових екосистем, економічного та технологі-

чного суверенітету та стійкості до зовнішніх шоків. МСП представляють основу економіки Західної Європи: на них припадає 99% підприємств, а всього в Західній Європі є понад 25 мільйонів малих та середніх підприємств. Вони генерували більше половини валового внутрішнього продукту країн, працевлаштовували при цьому близько 100 мільйонів робітників до початку пандемії.

Найбільший вклад в розвиток інноваційного середовища вносять шumpетеріанські фірми які, провокують зміни і таким чином допомагають розвивати продуктивні сили країни. Вони змінюють конкуренцію на ринках і змушують інші фірми пристосуватись або втратити частки ринку і, нарешті, вийти з ринку. Але шumpетеріанські фірми складають лише невелику кількість загальної кількості фірм.

Орієнтований на місію підхід означає розробку, впровадження та моніторинг стратегії програми інноваційної політики, яка спирається на сильні сторони інноваційної системи для подолання слабких сторін країни та усунення їх, користуючись можливостями, які пропонує поточні можливості та ресурси.

Обрані місії повинні відображати найкращі практики, бути здійсненним, спиратися на існуючі державні та приватні ресурсів, підкорятися існуючим інструментам політики та отримувати широку та постійну політичну підтримку. Вони повинні створити довгострокову перспективу для інноваційної політики, знаходити суспільний попит чи потребу, і спиратися на високий потенціал науково-технічної системи країни для розвитку інновацій.

РОЗДІЛ 3

МОДЕЛЬ ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОГО ІННОВАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩЕ І ЇЇ АДАПТАЦІЯ ДО СУЧАСНИХ УМОВ РОЗВИТКУ.

3.1. Мобілізація наукових, технологічних та інноваційних систем Західної Європи у для боротьби з пандемією COVID-19.

Сучасна економічна ситуація у світі, характеризується двома словами – «пандемія» і «економічна криза». Пандемія коронавірусу 2020 року стала передумовою однієї з глобальних криз світової економіки за останнє століття, порівнянну з найбільш гострим періодом Великої депресії 1929-1933 рр. COVID-19 спровокував структурний і системний колапс традиційної сучасної економічної парадигми. Західноєвропейські держави чи не найбільше ніж інші постраждали від коронавірусу і запровадили найжорсткіший карантин. Вони як правило і були одними з найбільш ініціативних в боротьбі з хворобою, на ряду з Китаєм та США.

Але насправді пандемія COVID-19 має не тільки негативні наслідки. Спалах хвороби став викликом для наукового співтовариства, і змусив його пропонувати вирішення цієї проблеми. Але у той же час пандемія створює серйозні виклики для наукових систем, і залишається невизначеність щодо її короткострокових та довгострокових наслідків.

Наукове співтовариство швидко відреагувало на пандемію COVID-19, прагнучи як мобілізувати, так і захистити наукові, технологічні та інноваційні системи. Початкові зусилля спрямовували ресурси на пошук медичних рішень (тобто вакцин та методів лікування) та підтримку суб'єктів інноваційної діяльності у науково-дослідній та промисловій галузях, які зазнали шоку від пандемії.

Уряди країн Західної Європи, фірми та фонди виділили значні кошти на науково-дослідні роботи, спрямовані на розробку вакцин, терапії та діагностики проти COVID-19. Станом тільки на травень 2020 року Європейська комісія мобілізувала 1 млрд. Євро (тобто 1,2 млрд. Доларів США) в рамках Рамкової програми ЄС

з досліджень та інновацій "Горизонт 2020". Декілька відстежувачів фінансування НДДКР регулярно оновлюють оцінки загального обсягу фінансування, виділеного на проекти НДДКР COVID-19. Згідно з трекером, розробленим Policy Cures Research, і світовим аналітичним центром охорони здоров'я, на 9 вересня 2020 .всі урядові, промислові та благодійні організації виділили понад 9,1 млрд. Доларів США на науково-дослідні проекти COVID-19. Близько 60% такого фінансування було спрямовано на НДДКР щодо вакцин, а приблизно четверть коштів надійшла від організацій, розташованих у Західній Європі. Дослідницький проект COVID-19, який спільно підтримується Британським співробітництвом з досліджень розвитку та Глобальним дослідницьким співробітництвом з питань підготовки до інфекційних хвороб, показує значну кількість проектів, присвячених вивченню реакцій суспільства на кризу COVID-19. Станом на вересень 2020 року, дані зі збору ОЕСР фінансування НДДКР, пов'язаного з COVID-19, показують загальний обсяг державних та благодійних інвестицій у науково-дослідні проекти на суму 6,6 млрд. Дол. США.

Багато урядів, в тому числі і країн Західної Європи, швидко відстежують конкурентоспроможні ініціативи з фінансування досліджень, щоб підтримати розробку вакцин, діагностики та лікування COVID-19. У березні 2020 року Французьке національне агентство з досліджень розпочало виділено на вивчення COVID-19 на 3 мільйони євро (незабаром сума збільшилася до 14,5 мільйонів євро), що дозволило оцінити, відібрати та фінансувати наукові пропозиції протягом короткого періоду. У деяких випадках підтримка спрямовується через існуючі механізми фінансування для пришвидшення реагування. Наприклад, у Канаді одним із заходів плану "Мобілізація промисловості" є переорієнтація існуючих промислових та інноваційних програм (наприклад, Стратегічний інноваційний фонд та Інноваційні суперкластери) на боротьбу з COVID-19. Деякі урядові заклики також заохочують існуючих власників грантів перепрофілювати свою дослідницьку та інноваційну діяльність. Британська програма грантів на дослідження та інновації (UKRI) для ідей, пов'язаних з COVID-19, запро

шує дослідників, які мають існуючі стандартні гранти UKRI, перевести фінансування на пріоритетні напрямки по COVID-19.

Уряди країн Західної Європи інвестували у покращення видимості можливостей фінансування наукових досліджень, часто створюючи онлайн-платформи, де перелічується вся відповідна інформація про діяльність, наукових, технологічних та інноваційних систем пов'язаних з COVID-19, наприклад, платформа Європейської Комісії з Європейського дослідницького простору (ERA).

Більшість країн Західної Європи запровадили заходи для стимулювання швидких інноваційних реакцій на широкий спектр викликів, поставлених COVID-19, - від запобігання передачі вірусів, до виробництва необхідних запасів, боротьби з дезінформацією та вирішення наслідків блокування. Підходи цих країн включають:

- Відкриті конкурси швидкого руху. Вони прагнуть стимулювати нестандартне мислення, прагнучи отримати вхідні дані з усіх частин наукових, технологічних та інноваційних систем, включаючи фірми, дослідницькі групи та окремих винахідників. Ірландський виклик швидкого реагування на COVID-19 та пришвидшений конкурс Великобританії за інновації, керовані бізнесом у відповідь на глобальний зрив, досить відкриті, і просять заявників продемонструвати актуальність виклику, пов'язаного з COVID-19, з який вони вирішують своїми інноваціями.

-Організація або підтримка віртуальних хакатонів. Хакатони - це, як правило, від 24 до 48 годинні події, під час яких учасники отримують дані, які вони повинні використовувати для створення інноваційного продукту. Переможці отримують компенсацію фінансуванням для розвитку та масштабування своїх ідей. Наприкінці квітня 2020 р. понад 30 000 учасників з усієї Європи приєдналися до хакатону EUvsVirus, організованого Європейською комісією та Європейською радою з інновацій для вирішення близько 20 викликів, пов'язаних з COVID-19. Було подано понад 2100 рішень для різних категорій викликів, з найбільшим внеском у галузі охорони здоров'я та життя (898), безперервності бізнесу (381), віддаленої роботи та освіти (270), соціальної та політичної згуртованості (452) та цифрових фінансів (75). Загалом було визначено 117 інноваційних рішень, включаючи високомасштабну систему моніторингу пацієнтів, яка мінімізує необхідність фізичного контакту між медсестрами та пацієнтами. Переможці були запрошені на "Матчатон" (і демонстраційний день) у травні 2020 року, щоб мати змогу домовитися з корпораціями, інвесторами та акселераторами по всьому світу для впровадження своїх інноваційних рішень у виробництво.

Ця відповідна робота породила понад 2000 нових партнерських відносин.

- Сприяння дослідницькій співпраці. Уряди також ініціюють ініціативи для заохочення співпраці у галузі досліджень та інновацій. Наприклад, у Великобританії програма Національної дослідницької ради з викликом пандемії спрямована на мобілізацію своїх та міжнародних дослідників з університетів, бізнесу та уряду для спільної роботи над конкретними проблемами COVID-19, визначеними експертами в галузі охорони здоров'я.

- Підтримка обміну даними та знаннями. Були розпочаті ініціативи щодо обміну даними для обміну епідеміологічними, клінічними та геномічними даними, а також відповідними дослідженнями. Також обмінюються протоколами та стандартами, що використовуються для збору даних. Відкритий набір даних COVID-19 (CORD-19), що містить 17 понад 200 000 машиночитаних наукових статей про COVID -19, і служить основою для застосування методів машинного навчання для отримання нових знань для дослідження COVID-19. Інші ініціативи включають сховища даних про геном (наприклад, Nextstrain¹⁸ та GISAID),¹⁹ даних про хімічну структуру (наприклад, набір даних CAS COVID-19 про противірусні сполуки-кандидати),²⁰ клінічних досліджень (наприклад, ClinicalTrials.org) та дані для моделювання досліджень (наприклад, MIDAS).

- Запровадження регуляторної гнучкості, де це необхідно, щоб забезпечити швидку реакцію при збереженні гарантій. В умовах надзвичайних ситуацій COVID-19, де це було можливо, були введені регулятори гнучкості. Наприклад, у Сполученому Королівстві, агентство з регулювання лікарських засобів та медичних виробів опублікувало пакет регуляторних можливостей для підтримки реагування на медичну допомогу на COVID-19, в тому числі шляхом прискорених наукових консультацій та швидких оглядів застосувань клінічних випробувань, а також прискорених клінічних досліджень медичних виробів.

- Створення ініціативи щодо полегшення доступу до дослідницьких інфраструктур, таких як лабораторії, бази даних та інструменти, щоб допомогти дослідникам пришвидшити свою діяльність. Наприклад, Європейська дослідницька інфраструктура високопатогенних субстанцій (ERICPA) пропонує доступ до in-vitro and in-vivo для науковців, які проводять дослідження щодо COVID-19.

- Встановлення систем стимулювання прав інтелектуальної власності (IPR) для боротьби з пандемією COVID-19. У травні 2020 року USPTO запустив пілотну програму експертизи з пріоритетом для COVID-19, щоб прискорити розгляд заявок на патенти, пов'язані з COVID-19, поданих малими та мікроорганізаціями, без стягнення додаткових зборів. Триваюча дискусія щодо пошуку рішень для COVID-19 полягає в

тому, як використати стимули для ППС, щоб розробити рішення, не обмежуючи доступ до цих рішень.

Окрім стратегічних дій щодо підтримки наукових, технологічних та інноваційних систем, спрямованих на підтримку досліджень та інновацій, оскільки вони відповідають на виклики COVID-19, негайна реакція наукових, технологічних та інноваційних систем, зосереджена на утриманні інноваційного бізнесу на плаву та допомозі дослідникам та громадським дослідницьким організаціям швидко адаптуватися до нового світу. Такі заходи часто є частиною ширших пакетів стимулів, призначених для стимулювання економіки, які прямо чи опосередковано сприяють суб'єктам наукових, технологічних та інноваційних систем. Порівняно з фінансовою кризою 2008-09 років, масштаби та швидкість фіскальної підтримки, яку надавали багато країн Західної Європи під час кризи COVID-19, були винятковими. Однак важливо зазначити, що країни із середнім та низьким рівнем доходу мають набагато обмежені фінансові можливості для надання такої підтримки, і деякі країни, ймовірно, потребуватимуть міжнародної допомоги для подолання кризи, з якою вони стикаються.

Негайні політичні заходи щодо подолання негативного впливу COVID-19 на наукові, технологічні та інноваційні системи включали наступне:

- Ретельний контроль впливу кризи на різні наукові, технологічні та інноваційні системи. Наприклад, Ізраїль проводить щомісячні опитування та організовував круглі столи з основними зацікавленими сторонами, щоб отримати всебічне уявлення про основні виклики, що стоять перед інноваційним бізнесом, і про те, як вони розвиваються з часом.

- Впровадження гнучкості для поточних бенефіціарів дослідницьких та інноваційних програм. Більшість органів, що фінансують дослідження, запровадили гнучкість, а також перенесли терміни подання заявок.

- Підтримка вищих навчальних закладів та дослідників - у тому числі дослідників на початковій стадії кар'єри - у процесі вирішення їх короткотермінових проблем. Заходи включали допомогу вищим навчальним закладам у забезпеченні викладачів інструментами та навчанням для ефективної роботи в Інтернеті. Кілька заходів спрямовані на підтримку аспірантів: наприклад, UKRI забезпечує продовження стипендії на шість місяців для фінансованих аспірантів на останньому курсі, навчання яких було порушено пандемією. У Німеччині програма Erasmus + та німецькі постачальники стипендій гнучко переглянули свої умови для національних та іноземних студентів.

- Підтримка вищих навчальних закладів та науково-дослідних інститутів у захисті науково-дослідних робочих місць та дослідницьких проектів, що зазнали впливу пандемії. Враховуючи очікувані втрати доходу від зменшення кількості іноземних студентів, Великобританія запустила схему на суму 280 млн. Фунтів стерлінгів (361 млн. Доларів США), що надає університетам низькі відсотки для покриття заробітної плати дослідників та інших витрат, таких як лабораторне обладнання та польові роботи, та фінансувати поточні науково-дослідні проекти.

- Сприяння доступу до фінансування для підприємців та інноваційних фірм. Така підтримка може приймати різні форми, такі як позики, гранти та аванси, що підлягають поверненню. Франція запровадила план надзвичайного започаткування допомоги на 4 млрд. Євро (4,75 млрд. Дол. США), який надає гарантовані державою позики на рух грошових потоків; грошові аванси шляхом швидкого погашення вимог щодо податку на прибуток підприємств, що підлягають поверненню в 2020 році (включаючи податковий кредит на НДДКР у 2019 році); та дострокові виплати грантів на інновації в рамках Програми «Інвестиції на майбутнє».

- Допомога бізнесу, зокрема МСП та новоствореним компаніям, адаптуватися до контексту COVID-19. Наприклад, Enterprise Ireland надає компаніям ваучери на безперервну діяльність на суму до 2 500 євро (3 200 доларів США) для того, щоб вони могли пройти навчання щодо подальшого ведення бізнесу під час пандемії.

- Використання цифрових інструментів для розробки та реалізації дослідницької та інноваційної політики. Такі інструменти сприяють більш швидкому та ефективному прийняттю рішень на основі вагомих доказів. Міністерство університетів та досліджень Італії розпочало картографічну діяльність для збору інформації про всі поточні та заплановані дослідницькі проекти щодо COVID-19 з метою зменшення фрагментації та запобігання непотрібному дублюванню.

Отже, з початком пандемії COVID-19 країни Західної Європи не залишились осторонь і почали вести активну боротьбу з хворобою за допомогою ініціатив щодо сприяння науковим, технологічним та інноваційним системам, а також підтримці всіх суб'єктів цього середовища.

За допомогою цих заходів західноєвропейське наукове та інноваційне середовище змогли адаптуватися до нових викликів і щоб і далі мати змогу вести розробки задля поліпшення економіки.

3.2. Креативна економіка у Західній Європі та її зв'язок з інноваціями.

Сприяючи зростанню, створенню робочих місць та інтернаціоналізації, інноваційній діяльності творчі індустрії широко визнані як високодинамічна частина багатьох економік, яка, здається, є більш стійкою до економічного спаду, ніж інші сектори економіки. Дійсно, за часів фінансової та економічної кризи ці галузі стають ще більш привабливими як джерело потенційної зайнятості та підприємницьких зусиль. Однак інноваційний потенціал креативної економіки у широкій економіці лише починає повністю розумітись. Інновації можуть бути присутніми як у творчих, так і в нетворчих галузях завдяки розпорошеній суті самого поняття. Це частково пояснює труднощі в охопленні «творчих інновацій» у кількісному вираженні.

Креативність, незалежно від способу її інтерпретації, посідає значне місце серед ключових інгредієнтів розвитку, тоді як взаємозв'язок між креативністю та інновацією широко визначається в теоретичних та емпіричних дослідженнях. Цей тісний

взаємозв'язок може бути причиною для ряду досліджень, які передбачають, що креативні фірми є по суті інноваційними. Однак у літературі про креативну економіку припущення, пов'язані з перевіркою емпіричних доказів, є досить обмеженими та фрагментованими. У цьому відношенні питання тлумачення, визначення та вимірювання, що стосуються інновацій у контексті ІС, можуть бути особливо актуальними.

Вперше, серйозно, заговорили про креативну економіку, на запровадженому у Великобританії в 1998 р., дискурсі творчих галузей. Він перетворився на справді глобальний феномен, який не залишив жодну країну Європи, захищеної від необхідності вживати заходів для визначення, вимірювання або просування їхньої творчої та культурної продукції. Цей дискурс мав на меті повернути увагу Європи, незважаючи на десятиліття дискусій про європейську політику, проекти та платформи, призначені для підтримки та розвитку креативної та культурної індустрії, до креативної економіки.

Сам термін «креативна економіка» був введений у 2001 р. британським письменником і медіа-менеджером Джоном Хоукінсом (Howkins J., 2001) в книзі про співвідношення між креативністю та економікою. Окремо ці обидва явища не були новими для Дж. Хоукінса, але те, що було новим це — природа та межі зв'язку між ними і те, як вони об'єднуються, щоб створити виняткову цінність і багатство. Дж. Хокінс виділяв два види креативності: людське виконання як особистостями і та, що генерує продукт. Перший є універсальною характеристикою людства і зустрічається у всіх суспільствах і культурах. Другий більше представлений в індустріальних суспільствах, які надають більшого значення новинкам, науці і технологічним інноваціям, а також праву інтелектуальної власності.

Американський учений Річард Флорида доповнив цю концепцію поняттям «креативного класу» (creative class), який визначав на основі здібності до креативності. За Р. Флоридою, це — не просто інтелект; креативність передбачає здатність до синтезу через просіювання даних, образів і матеріалів придумати щось нове і корисне. Креативний клас включає людей науки і техніки, архітектури та дизайну,

освіти, мистецтва, музики і розваг, а також професіоналів у бізнесі, фінансах і праві, економічна функція яких полягає у створенні нових ідей, нових технологій або нового творчого контенту. Це професійні, наукові та художні працівники, чия діяльність активізує економічний, соціальний і культурний розвиток, особливо в містах.

Це люди, які додають економічну вартість через креативність. Цінність креативного класу полягає в індивідуальності, меритократії (система, за якої становище людини в суспільстві визначається за її здібностями), різноманітності і відкритості.

Р. Флорида стверджує, що ми вступаємо у креативний вік, тому зростання креативності стає головним фактором розвитку економіки. Толерантність (або терпимість) є необхідною умовою для залучення людського капіталу. Спираючись на цю ідею, він сформулював свою, відмінну від традиційної, теорію «3 T», за якою основою економічного зростання є не тільки технологія і талант, якій сприяють зростанню, а ще й толерантність.

Усе це поступово робить ваговішим поняття «креативні підприємці» (creative entrepreneurs), яке характеризує успішних і талановитих, підприємницьких людей, що

здатні перетворити ідеї на креативні продукти або послуги для суспільства. Ця термінологія походить від концепції культурного підприємництва (cultural entrepreneurship), оскільки стосується формування стратегії, організаційної структури та лідерства в культурному контексті. Підприємництво в цьому сенсі описується як новий спосіб мислення, нове ставлення: пошук можливостей у рамках середовища культурної організації, щодо культурної місії як відправної точки. На думку професора Утрехтського університету Джіпа Хагорта, після виникнення і розвитку арт-менеджменту культурне підприємництво стало провідною організаційною філософією XXI ст. Креативні підприємці також активніші у просуванні інновацій.

Креативні індустрії, які використовують креативні активи та багаті культурні ресурси, дозволяють їм країнам не тільки розповісти свою історію та сформувати їхню власну культурну ідентичність для них самих і навколишнього світу, а також забезпечать ці країни джерелом економічного зростання, створенням робочих місць і розширенням участі в глобальній економіці. Разом з тим креативна економіка сприяє соціальній інтеграції, культурному розмаїттю та людському розвитку.

Поняття креативної економіки є дуже широким і включає не тільки культурні товари та послуги, а й іграшки, ігри і всю індустрію науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР). Тому, визнаючи культурну діяльність і культурні процеси як ядро нової потужної економіки, це буде також стосуватись проявів креативності, в індустріях, які раніше традиційно не сприймалися як культурні.

За даними консалтингової компанії EY, сегмент креативних індустрій (КІ) у 2016 р. створював 3% світового ВВП і займав 1% економічно активного населення світу. На країни Атлантично-Тихоокеанського регіону (АТР) припадало 33% ринку, або 743 млрд дол. США, на Європу – 32%, або 709 млрд дол. США, Північну Америку – 28% ринку, або 620 млрд дол. Як можна побачити, Європейський регіон займає значну частку у креативній індустрії.

Сьогодні креативні індустрії – важливий елемент експорту розвинених країн: близько третини продукції і послуг сектору КІ прямують на зовнішні ринки. На думку

експертів, розвиток сектору тісно пов'язаний з урбанізацією і реалізацією концепції «розумного міста», які залучають висококваліфіковані кадри із сфери культури і високих технологій . Наприклад, у Лондоні і Берліні питома вага КІ у ВВП міста досягає 6% і 8% відповідно. «Сьогодні креативні індустрії приносять Великобританії 11 млн євро за годину – стільки грошей ми отримуємо від культурного сектору. Але спочатку треба було його розвинути, тому 20 років тому ми сказали: «Давайте поглянемо, що це таке?» Було вирішено, що ми повинні говорити не про традиційну вузьку культуру – необхідно розглядати всі ті галузі, де потрібні люди, що володіють креативністю».

За останніми даними ЕУ, в Європі у креативному секторі працює понад 7 млн осіб. Слід зазначити, що статистика представляє зайнятих у креативних індустріях окремо у розрізі країн, об'єднавши їх у п'ять основних регіонів: Північна Америка; Європа; Азія і Тихий океан; Латинська Америка і Кариби; Африка і Близький Схід. По кожному регіону виділяється сукупний креативний дохід і зайнятість у креативних індустріях, а також виокремлюється частка креативного доходу у ВВП. Найбільші показники доходу від креативних індустрій і числа зайнятих у креативній економіці припадають на азіатські і тихоокеанські країни, а найбільша частка креативного доходу у ВВП належить Північній Америці.

Зразковим прикладом розвитку креативного сектору в Західній Європі, впродовж майже двадцяти років залишається Великобританія. На сьогодні креативні індустрії у Великобританії – це 77 млрд фунтів та 1,7 млн робочих місць. Як вже зазначалося, саме тут вперше провели вивчення потенціалу креативного сектору – так званий «мепінг» або картирування – і сформували урядову програму розвитку, що включила створення агенцій підтримки, надання приміщень на пільгових умовах, гранти і доступні кредити, поширення на творче підприємництво інституту бізнес-ангелів (приватних інвесторів, які вкладають власні кошти у незвичайні і перспективні проекти на етапі створення компанії в обмін на частку в її капіталі). Нова програма «Create UK – стратегія розвитку сектору до 2020 року» ставить ще більші цілі. Зокрема, експорт креативних продуктів і послуг планується збільшити до

31 млрд фунтів з 15,5 млрд фунтів у 2015 р., а частку сектору за показником кількості іноземних інвестицій збільшити з 10% до 15%.

Більш детально оцінки розвитку креативних індустрій і креативної економіки в Об'єднаному королівстві можна розглянути за даними Річного огляду, що періодично видається Офісом національної статистики (ONS), де використано найновішу професійну класифікацію і найновішу промислову класифікацію. Дані в цій публікації посилаються на зайнятість від 2011 р. і 2014 р., оскільки оновлений професійний стандарт (SOC 2010), було введено в 2011 р. Щоб забезпечити детальніші показники в межах креативних індустрій, креативні сектори були розбиті на дев'ять груп. Так, найбільша питома вага зайнятих у 2015 р. була в секторі ІТ-індустрії, зокрема програмного забезпечення і комп'ютерних сервісів креативної економіки Великобританії (34,3%), найменша (0,4%) – в ремісництві.

Міжнародними експертами періодично у форматі відповідних критеріїв оцінюється здатність країн до формування економіки знань. Порівняння потенціалу країн за методологією Світового банку дає можливість стверджувати, що успішний перехід до економіки знань як загальної конструкції нового типу економіки, куди входить креативна економіка, передбачає розвиток освіти, інноваційних систем, інформаційно-комунікаційної інфраструктури, застосування відповідних економічних стимулів та інституційного режиму. У контексті проблематики глобального лідерства все більшої значущості набувають параметри людського розвитку, інноваційності, технологічності, інтелектуально-креативного капіталу, здатності до змін. Узагальнення відповідних міжнародних рейтингів показує, що у першій десятці розташовані Австралія, Великобританія, Гонконг, Данія, Ізраїль, Канада, Нідерланди, Німеччина, Нова Зеландія, Норвегія, Республіка Корея, Сінгапур, США, Фінляндія, Швейцарія, Швеція. Як ми бачемо, західноєвропейські країни займають, за цими даними, передові позиції.

На сьогоднішній день, у Західній Європі, де (на відміну від США) традиційні культурні інститути завжди перебувають під державною опікою, останні 15-20 років спостерігається поступове скорочення державних субсидій і перехід до моделі змішаного фінансування, що передбачає поєднання державної підтримки і власних

засобів організацій культури, – зароблених або залучених з приватного сектору. Це змушує організації культури проявляти заповзятливість, яка раніше була їм не властива, – формувати і продавати свій продукт, шукати нові ресурси, нових партнерів і т. і., тобто максимально використовувати свій культурний капітал.

Креативні індустрії створюють нові робочі місця, сприяють диверсифікації економіки і формуванню комфортного міського середовища. Частка цього сектору економіки складає до 10% ВВП у розвинених країнах світу. Це також важлива складова виробництва продуктів інтелектуальної власності, що є основною статтею експорту. Згідно з дослідженням, 80% творчих бізнесів в Західній Європі – це малі підприємства, 60% з яких – мікропідприємства з 1-3 робочими місцями. При цьому великий бізнес складає менше 1%, але забезпечує близько 60% обігу. Проте державна і муніципальна політика у сфері творчих індустрій практично завжди спрямована на підтримку підприємців малого бізнесу.

Отже, можна зробити висновок що креативна економіка тісно переплетена з поняттям інновації, адже у них схожа кінцева мета, тобто впровадження нового досвіду у економіку. На сьогоднішній день в Західній Європі креативна економіка є доволі вагомою часткою у загальному виробництві цього регіону.

3.3. Інновації в Україні та запозичення європейського досвіду

У країнах ЄС, і Західної Європи вцілому, інноваційний розвиток побудований на ефективній взаємодії організаційно-правових, інформаційних, фінансових та інституційних складників, а основою економічного розвитку є взаємодія регіональної влади, яка займається розвитком інноваційної інфраструктури і кластерною політикою, та держави, що задіяна у вирішенні національних проблем. При цьому регіональний економічний розвиток, започаткований на наукових дослідженнях, новій техніці та інноваціях, є пріоритетним. Інноваційна політика країн Західної Європи основана на розробленні нормативних документів, призначених для підтримки інновацій та розвитку підприємницької діяльності й виваженої стратегії розвитку, яка передбачає стійке, всеосяжне економічне зростання. У Договорі про Європейський Союз щодо політики в галузі науки, техніки і технологій визначено

мету – науковотехнологічна та інноваційна консолідація для вирівнювання рівнів науково-технічного і технологічного розвитку країн Співтовариства шляхом активної співпраці, а також участі в науково-технічних програмах Європейської Комісії. Регулювання інноваційної діяльності базується на скоординованій співпраці у таких напрямках:

- утворення інституційно-адміністративних структур;
- проведення широкої інформаційної кампанії з проблем нововведень;
- організація інфраструктурного забезпечення інновацій;
- застосування механізму аналізу та прогнозування пріоритетних напрямів розвитку інноваційної стратегії;
- забезпечення фінансування розробок та втілення нововведень.

Ці напрями та сучасна європейська науковотехнічна політика в країнах ЄС та асоційованих країнах успішно реалізуються у рамках програми розбудови Європейського дослідницького простору (European Research Area, ЄДП), Стратегії «Європа – 2020», ініціатив «Інноваційний союз», «Європейський науковий простір» (ЄНП) та ін.

Рівень інноваційного розвитку країн Західної Європи характеризується такими показниками, як людські ресурси, зв'язки та підприємництво, фінансування та підтримка інновацій, відкритість та ефективність наукових досліджень, інтелектуальні активи та ін. Кожна з країн має переваги за тим чи іншим критерієм . В Україні не визначають рівень інноваційного розвитку згідно з принципами Європейського інноваційного табло, але ж динаміка економічного розвитку країни, яка тісно пов'язана з інноваційною активністю, показує недостатню державну підтримку інноваційної діяльності.

В Україні інноваційна інфраструктура ще недостатньо розвинена, не охоплює всі ланки інноваційного процесу і не має системного підходу до забезпечення відповідними послугами у сфері інноваційної діяльності. Конкурентоспроможність українських компаній у майбутньому, знаходиться залежно від наукових досліджень уже сьогодні. Процеси, які відбуваються в українській економіці, створюють додаткові умови для конкурентоспроможності компаній та їх продукції. На даному

етапі є недостатнім швидке реагування на ринкові тенденції, що постійно змінюються, проте використання нових технологій, їх упровадження, стратегічна та інноваційна співпраця мають стати основними елементами підґрунтя для побудови ефективної та високотехнологічної економіки. Інноваційна політика являє собою цілісний підхід, який базується одночасно на створенні та на практичному використанні знань і при якому основне значення має комерційна віддача від нових технологій. Розробка інноваційної політики для України є особливо актуальною проблемою, оскільки показники наукомісткості більшості вітчизняної промисловості суттєво нижчі, ніж у країнах Західної Європи та США, незважаючи на високий науковий потенціал.

Суттєвий поштовх у розвитку регіональної інноваційно-інвестиційної політики може надати використання та адаптація до регіональних умов досвіду Європейського Союзу. На сучасному етапі регіональна і національна інноваційна політика повинна органічно об'єднувати та використовувати європейський досвід, сконцентрований під час розроблення ЄДП та ЄНП на ефективному використанні матеріальних ресурсів, наукового потенціалу, досвіду та досягнень регіональної та національної науково-технічної діяльності шляхом створення наукового простору, обміну знаннями, технологіями та забезпечення мобільності наукових кадрів.

Сучасна економічна ситуація в Україні характеризується низьким рівнем використання наукових знань, вкрай повільним нарощуванням інноваційного виробництва. І це незважаючи на те, що Україна належить до восьми держав світу, що мають необхідний науково-технічний потенціал для створення й виробництва найсучасніших моделей авіаційної техніки, входить до десятки найбільших суднобудівних держав світу, а вітчизняна продукція машинобудування займає одне з провідних місць у Європі - за загальним рівнем інноваційної активності Україна значно відстає від країн Європейського Союзу. Причиною цьому є цілий комплекс проблем різного характеру, який склався історично і посилюється за останній рік серйозною політичною нестабільністю.

Фінансування інноваційної діяльності є однією з найважливіших умов ефективної інноваційної діяльності, оскільки інноваційність розвитку економічних

систем та процесів у світі досягається за допомогою комерціалізації науково-технічних результатів інноваційної діяльності, а також вимагає значних вливань фінансових ресурсів. У багатьох країнах світу основним фінансовим ресурсом для розвитку інноваційної діяльності виступає бюджетне фінансування. В Україні основним джерелом фінансування виступають власні кошти підприємств. (див таблиця 3.1)

таблиця 3.1

Джерела фінансування інноваційної діяльності українських підприємств, млн.грн.

Рік	Загальна сума витрат	Власні кошти підприємства	Кошти держбюджету	Кошти іноземних інвесторів	Інші джерела
2013	9562,6	6973.4	24.7	1253.2	1311.3
2014	7695,9	6540.3	344.1	138.7	672.8
2015	13813.7	13427	55.1	58.6	273
2016	23229.5	22036	179	23.4	991.1
2017	9117.5	7704.1	227.3	107.8	1078.3

Джерело: Карпенко А. В. Рівень фінансування інноваційної діяльності в Україні / А. В. Карпенко // Економічні інновації. — 2013. — Вип. 54. — С. 72-78

У відповідності до п.2 ст.16 Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 № 4618-VI Основними видами фінансової державної підтримки можуть виступати:

1. часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва;
2. часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за користування гарантіями;
3. надання гарантії та поруки за кредитами суб'єктів малого і середнього підприємництва;
4. надання кредитів, у тому числі мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи;
5. надання позик на придбання і впровадження нових технологій;
6. компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами;

7. фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій;

8. інші види не забороненої законодавством фінансової державної підтримки.

В сучасній економіці інновації повинні бути різнобічними та всеохоплюючими, базуватися не тільки на наукових дослідженнях та технологічних розробках, але й на наявності адекватних соціальних, організаторських, економічних, маркетингових та інших компетенцій. Нажаль це як раз ті області, серйозне відставання в яких не дозволяє Україні налагодити масштабну інноваційну модернізацію вітчизняної економіки та ставить під удар національні інтереси країни. В другому десятилітті XXI ст. відбулося падіння обсягів зовнішньої торгівлі, але частка високотехнологічної продукції збільшилася та становила у 2016 році 7,5 відсотків проти 3,7% у 2005 році. Це пояснюється трансформацією зовнішньоторговельних потоків з країн СНД у зв'язку зі зміною політичного курсу розвитку української економіки у 2014 році. Більшість високотехнологічного експорту була спрямована у країни ЄС, тому при зменшенні обсягів експорту ця частка збільшилась. В даному контексті слід зазначити, що Україна займає 4-е місце в світі за кількістю сертифікованих ІТ-фахівців (після США, Індії та Росії), входить в топ-30 локацій замовлень на розробку програмного забезпечення. За різними оцінками, більше 2/3 українських компаній користуються Інтернетом у своїй роботі.

Патентну статистику часто використовують як індикатор інноваційного розвитку, так як вона є чи не єдиною надією і досить інформативною базою досліджень по винахідницької активності. Якщо витрати на НДДКР широко використовуються в розрахунках в якості вхідної змінної, патентна статистика може виміряти їх результативність. Проте, патентна статистика не ідеальна, так як інновації не обов'язково є патентоспроможними або запатентовані. Так в галузях, де процесні інновації більш затребувані, ніж продуктові, патентування може не бути найбільш придатною формою отримання конкурентних переваг. І, навпаки, в галузях, наприклад, як фармацевтична, патенти є більш ефективними в захисті технологій. Зазначимо, що патент, сам по собі, не може гарантувати комерційний успіх нововведення, а скоріше являє собою проміжний показник інноваційної

діяльності. Хоча виходячи, по-перше, з визначення ОЕСР де інновація ідентифікується як сукупність всіх наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, які призводять або спрямовані на впровадження технологічно нових або вдосконалених продуктів або послуг, а по-друге враховуючи той факт, що 80% патентної документації складається з технологічної інформації, саме патенти є безцінними джерелами, що відображають результативність науково-технічної активності економічних суб'єктів. Так компаративний аналіз щодо кількості патентів в Україні та в країнах Західної Європи за останнє десятиліття дозволяє визначити негативну динаміку в українській економіці.

Така ситуація свідчить про те, що частина здійснюваних інновацій доводиться на імпорт технологій, машин та устаткування. Однак така структура інновацій не сприяє підвищенню рівня національної конкурентоспроможності, оскільки технології, що ідуть на імпорт, потенційно не розраховані на значне підвищення темпів розвитку конкурентів - країн або фірм, які купують та впроваджують ці технології. Тому однією з ключових завдань українських бізнес-структур, наукових співтовариств та органів влади має стати заохочення інноваційної діяльності вітчизняних розробників і виробників новітнього технологічного обладнання.

Однак в зв'язку з цим актуалізуються інша проблема - охорона прав і використання результатів інтелектуальної діяльності, в першу чергу об'єктів промислової власності. Саме проблеми з процесом патентування в значній мірі зумовили неефективну для української науки та економіки структуру технологічних інновацій - переважання імпорту технологій над вітчизняними розробками та формування технологічної залежності від зарубіжних патентодавців.

Ще один показник інноваційного розвитку, на який слід звернути увагу, це кількість науково-дослідних публікацій. Наведені дані (див. таблиця 3.2) свідчать про скорочення, або незначний приріст за останні роки. При цьому показник рівня науково-дослідницької активності вважається одним з ключових показників науково-технічного розвитку країни та розраховується як загальна кількість науково-дослідних статей, опублікованих в рецензованих наукових журналах і

виданнях, включених в систему індексу наукового цитування: Science Citation Index (SCI) і Social Sciences Citation Index (SSCI).

Таблиця 3.2

Кількість наукових публікацій

роки	Кількість друкованих робіт	Монографії	Статті наукових журналах	в	Статті, що входять до міжнародних баз даних
2017	219340	5828	176924		41430
2018	208680	5321	173824		45103
2019	202178	2852	170519		44357

Джерело: Стаття “Україна у міжнародному наукометричному вимірі: науково-публікаційна активність вчених у 2019 році”.

Незначна позитивна динаміка зазначеного показника на тлі падіння економічного розвитку, починаючи з 2014 року, обумовлена тим, що Україна активно співпрацює в інноваційній сфері з ЄС та долучається до участі у рамкових програмах, які об’єднують усі існуючі європейські ініціативи з досліджень та інновацій. Це сприяє залученню українських вчених та розробників до міжнародних європейських інноваційних програм. Так наукові установи та вищі навчальні заклади України взяли участь у 126 проектах 7 РП з обсягом фінансування Європейської Комісії у сумі близько 26,5 млн. євро. Для порівняння, за результатами участі у 6 рамковій програмі: 91 науковий проект та майже 6 мільйонів євро фінансування. За кількістю виконаних проектів і обсягами їх фінансування у рамках реалізації 6-ої та 7-ої Україна увійшла в десятку країн, не членів ЄС.

Ще один аспект інноваційного розвитку, на який необхідно звернути увагу, це діяльність малих і середніх підприємств (МСП), які стають ключовими суб'єктами інноваційної діяльності, сприяючи при цьому структурної трансформації і диверсифікації галузей промисловості, регіонального розвитку, динаміки зайнятості в національній економіці. Дані ОЕСР показують, що на МСП в країнах Західної Європи припадає понад 50% ВВП, близько 30% сукупного експорту і близько 10%

прямих іноземних інвестицій, а близько 25% продукції цих підприємств конкурентоспроможна на світових ринках.

У числі головних проблем інноваційного розвитку МСП в Україні слід назвати такі: зарегульованість підприємницької діяльності і неможливість здійснювати підприємницьку діяльність прозоро, широко укорінена корупція, обмежений доступ до фінансових ресурсів .

Зазначені тенденції негативно впливають на положення держави у міжнародному рейтингу легкості ведення бізнесу “Doing Business”, де Україна значно відстає від країн Західної Європи. Аналіз даних щорічних звітів свідчить про те, що рейтинг провідних країн, в яких високий індекс легкості ведення бізнесу, за 2010-2016 рр. істотно не змінився.

Але все таки Україні є чим пишатися, адже за підсумками Global Innovation Index 2019 Україна посіла 47 місце, тоді як ще у 2015 році - була на 64-му. Отже динаміка останніх чотирьох років свідчить на нашу користь.

Основними сферами що сприяли цьому росту були;

- ІТ-ІНДУСТРІЯ

За інформацією Асоціації «ІТ Ukraine», згідно з даними платіжного балансу України, експорт комп'ютерних послуг у 2019 році зріс на 30,2% порівняно з попереднім роком і склав 4,17 млрд дол. Відповідно обсяг сплачених до держбюджету України податків та зборів збільшився на 28% і становив 16,7 млрд грн.

- ГАЛУЗЬ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Галузь інформаційних технологій України продовжує стрімко зростати. Завдяки інноваційним рішенням динаміка зростання експорту українських ІТ-послуг виглядала так: у 2016 році – 1975 млн. дол., 2017 році – 2485 млн.дол., 2018 році – 3204 млн.дол. та у 2019 році – 4171 млн. дол.

- ЛІТАКОБУДУВАННЯ

Флагман українського літакобудування ДП «АНТОНОВ» розробляє чимало інноваційних програм, щоб передбачити нові потреби клієнтів, забезпечити

технології, продукти та послуги, необхідні для завтрашнього аерокосмічного та оборонного ринків

- РАКЕТНО-КОСМІЧНА ГАЛУЗЬ

Україна відома в світі своїми автоматизованими системами для запуску апаратів в космос. Технологія, яка робить не обов'язковим перебування людей на майданчику під час підготовки носія до запуску, взята за зразок багатьма виробниками новітньої ракетно-космічної техніки.

- КУЛЬТУРНА СФЕРА

У серпні 2019 року розпочав роботу Офіс культурних інновацій, який заснували громадські організації в партнерстві з державними та приватними інституціями. Ключове завдання Офісу - відкрити потенціал української культури й науки за посередництва інноваційної платформи-маркетплейсу «Український національний інтелект» UNI.ua. Саме вона здатна реалізувати принцип «Культура в смартфоні». До розробки проекту долучилися представники української культурної інтелігенції.

Отже, можна зробити висновок що сучасне інноваційне середовище України не дотягує до рівня західноєвропейських країн, але завдяки співпраці з ними, а також того факту що менш розвинені країни впроваджують більше інновацій, на мою думку, в наступні десятиліття Україна зможе наблизитися по показникам до найбільш інноваційних країн.

Висновки до розділу 3

Пандемія коронавірусу 2020 року стала передумовою однієї з глобальних криз світової економіки за останнє століття, порівнянну з найбільш гострим періодом Великої депресії 1929-1933 рр. COVID-19 спровокував структурний і системний колапс традиційної сучасної економічної парадигми.

Наукове співтовариство швидко відреагувало на пандемію COVID-19, прагнучи як мобілізувати, так і захистити наукові, технологічні та інноваційні системи.

Отже, з початком пандемії COVID-19 країни Західної Європи не залишились осторонь і почали вести активну боротьбу з хворобою за допомогою ініціатив щодо сприяння науковим, технологічним та інноваційним системам, а також підтримці всіх суб'єктів цього середовища.

За допомогою цих заходів західноєвропейське наукове та інноваційне середовище змогли адаптуватися до нових викликів і щоб і далі мати змогу вести розробки задля поліпшення економіки.

Сприяючи зростанню, створенню робочих місць та інтернаціоналізації, інноваційній діяльності творчі індустрії широко визнані як високодинамічна частина багатьох економік, яка, здається, є більш стійкою до економічного спаду, ніж інші сектори економіки. Креативна економіка тісно переплетена з поняттям інновації, адже у них схожа кінцева мета, тобто впровадження нового досвіду у економіку. На сьогоднішній день в Західній Європі креативна економіка є доволі вагомою часткою у загальному виробництві цього регіону.

На сьогоднішній день в Україні інноваційна інфраструктура ще недостатньо розвинена, не охоплює всі ланки інноваційного процесу і не має системного підходу до забезпечення відповідними послугами у сфері інноваційної діяльності.

Сучасне інноваційне середовище України не дотягує до рівня західноєвропейських країн, але завдяки співпраці з ними, а також того факту що менш розвинені країни впроваджують більше інновацій, на мою думку, в наступні десятиліття Україна зможе наблизитися по показникам до найбільш інноваційних країн.

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Інноваційна політика – це державне управління процесом створення сприятливих умов для інноваційної діяльності, формування інноваційних ідей і проєктів, конструювання науково-дослідних зразків нововведень, їх освоєння і

просування на ринок. До нововведень належить новітня техніка і технології, сучасні виробничі процеси, наукові, організаційні, управлінські ноу-хау та інші новинки.

Сутність іноваційної політики країн Західної Європи полягає у:

- Посиленні участі країн у екомічних, політичних та соціальних організаціях, задля підвищення загального рівня співробітництва;
- Створенні національних інноваційних систем, які мали б інституційно забезпечити співпрацю між приватним сектором та сектором досліджень та розробок;
- Відповідності системній моделі інновацій, задля впливу на всі ключові сегменти ринкового середовища;
- Розробці та впровадженні новітніх технологій задля втримання своїх позицій у світі.

Взагалом, сучасний інноваційний розвиток — надзвичайно важлива складова політики розвитку країн Західної Європи. Він почав зароджуватися після 1945 р. Західноєвропейські держави тільки оговтувалися від війни. В цей період на континенті з'явився цілий ряд організацій – Рада Європи, Західноєвропейський Союз, НАТО. Це і були перші інноваційні кроки країн Західної Європи, адже ці організації значно відрізняли від тих що були до Другої Світової Війни, і показником того що вони вдалі, є їхнє існування і на сьогоднішній день.

Тоді основною метою введення інновацій було відставання в розвитку від США, а також відбудова Західної Європи після війни. Але повністю сформована інноваційна політика з'явилася зовсім недавно, у 1990 рр.- 2000 рр. Внутрішнім поштовхом для формування цієї інноваційної політики було сповільнення розвитку, та необхідність у реформації існуючого середовища. Зовнішнім мотивом виступила потреба у ліквідації відставання ЄС від США, Японії, Південної Кореї.

Інноваційний розвиток регіонів Західної Європи є ключовим чинником у забезпеченні їх глобальної міжнародної конкурентоспроможності. Він став ключовим фактором виживання та добробуту суб'єктів господарювання.

Основними засадами країн Західної Європи є фокусування на наукомісткості бізнесу, пряме фінансування підприємств для заохочення нововведень

у сферах новітніх технологій, стимулювання співробітництва університетської науки і компаній, що виготовляють наукомістку продукцію.

Можна, з впеністю говорити, що нематеріальні інвестиції є одним із головними рушіями довгострокового процвітання та інклюзивного економічного зростання для економіки Західної Європи. Згідно з дослідженнями фірми у сфері виробництва, інвестують порівняно більше у дослідження та розробки, тоді як компанії у сфері послуг витрачають більшу частку інвестицій на програмне забезпечення та бази даних. Великі компанії в порівнянні з малими та середніми підприємствами (МСП), як правило, розміщують більшу частку інвестицій в нематеріальні активи, навіть після контролю за галузевою структурою кожної країни.

За статистикою EIBIS виявлено, що в середньому 37% від загального обсягу інвестицій в Західній Європі пішли на нематеріальні активи, тоді як 63% пішли в основні фонди. Хоча частка нематеріальних інвестицій залишалася стабільною, витрати на нематеріальні активи зростають разом із збільшенням загальних інвестицій зроблених фірмами в Західній Європі.

Малий та середній бізнес має важливе значення для конкурентоспроможності та процвітання Західної Європи, промислових екосистем, економічного та технологічного суверенітету та стійкості до зовнішніх шоків. МСП представляють основу економіки Західної Європи: на них припадає 99% підприємств, а всього в Західній Європі є понад 25 мільйонів малих та середніх підприємств. Вони генерували більше половини валового внутрішнього продукту країн, працевлаштовували при цьому близько 100 мільйонів робітників до початку пандемії Covid-19.

Найбільший вклад в розвиток інноваційного середовища вносять шumpетеріанські фірми які, провокують зміни і таким чином допомагають розвивати продуктивні

сили країни. Вони змінюють конкуренцію на ринках і змушують інші фірми пристосуватись або втратити частки ринку і, нарешті, вийти з ринку. Але шумпетеріанські фірми складають лише невелику кількість загальної кількості фірм.

Орієнтований на місію підхід означає розробку, впровадження та моніторинг стратегії програми інноваційної політики, яка спирається на сильні сторони інноваційної системи для подолання слабких сторін країни та усунення їх, користуючись можливостями, які пропонує поточні можливості та ресурси.

Обрані місії повинні відображати найкращі практики, бути здійсненним, спиратися на існуючі державні та приватні ресурсів, підкорятися існуючим інструментам політики та отримувати широку та постійну політичну підтримку. Вони повинні створити довгострокову перспективу для інноваційної політики, знаходити суспільний попит чи потребу, і спиратися на високий потенціал науково-технічної системи країни для розвитку інновацій.

Пандемія коронавірусу 2020 року стала передумовою однієї з глобальних криз світової економіки за останнє століття, порівнянну з найбільш гострим періодом Великої депресії 1929-1933 рр. COVID-19 спровокував структурний і системний колапс традиційної сучасної економічної парадигми.

Наукове співтовариство швидко відреагувало на пандемію COVID-19, прагнучи як мобілізувати, так і захистити наукові, технологічні та інноваційні системи.

Отже, з початком пандемії COVID-19 країни Західної Європи не залишились осторонь і почали вести активну боротьбу з хворобою за допомогою ініціатив щодо сприяння науковим, технологічним та інноваційним системам, а також підтримці всіх суб'єктів цього середовища.

За допомогою цих заходів західноєвропейське наукове та інноваційне середовище змогли адаптуватися до нових викликів і щоб і далі мати змогу вести розробки задля поліпшення економіки.

Сприяючи зростанню, створенню робочих місць та інтернаціоналізації, інноваційній діяльності творчі індустрії широко визнані як високодинамічна частина бага-

трьох економік, яка, здається, є більш стійкою до економічного спаду, ніж інші сектори економіки. Креативна економіка тісно переплетена з поняттям інновації, адже у них схожа кінцева мета, тобто впровадження нового досвіду у економіку. На сьогоднішній день в Західній Європі креативна економіка є доволі вагомою часткою у загальному виробництві цього регіону.

На сьогоднішній день в Україні інноваційна інфраструктура ще недостатньо розвинена, не охоплює всі ланки інноваційного процесу і не має системного підходу до забезпечення відповідними послугами у сфері інноваційної діяльності.

Сучасне інноваційне середовище України не дотягує до рівня західноєвропейських країн, але завдяки співпраці з ними, а також того факту що менш розвинені країни впроваджують більше інновацій, на мою думку, в наступні десятиліття Україна зможе наблизитися по показникам до найбільш інноваційних країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України “Про інноваційну діяльність” від 4 липня 2002 року.. // ВВР України. — 2002. — № 40-IV
2. Закон України “ Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні ” від 8 вересня 2011 р.. // ВВР України. — 2011. — № 3715-VI
3. Закон України “ Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні ” від 22 березня 2012 р.. // ВВР України. — 2012. — № 4618-VI.
4. Закон України «Про національну програму сприяння розвитку малого підприємництва в Україні» // ВВР України . — 2001. — № 7. Ст. 35.
5. Андреев Д. Державна політика з розвитку малого та середнього бізнесу інноваційного бізнесу в Україні – 2016.
6. Андросук Г.О., Еннан Р.С. Інноваційна політика Європейського Союзу/Наука та інновації. 2009. Т. 5. № 5. С. 85—97.
7. Голюков А. П. Довгаль . Трансформація міжнародних економічних відносин в епоху глобалізації: монографія / За редакцією А. П. Голюкова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – С. 48-50
8. Дубровіна К. В. Нові напрями інноваційної політики Європейського союзу / Інвестиції: практика та досвід 2010 — № 14
9. Карпенко А. В. Рівень фінансування інноваційної діяльності в Україні / А. В. Карпенко // Економічні інновації. - 2013. - Вип. 54. - С. 72-78. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecinn_2013_54_11.
10. Квак С. А. Порівняльний аналіз фінансування інноваційної діяльності в Україні та країнах ЄС. Теорія і практика управління в умовах суспільних викликів: зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конференції МАУП. Львів, 2019. С. 67–70. – 0,2 д. а.
11. Інновації в Україні: Європейський досвід та рекомендації для України. — Том 3. — К. :Фенікс, 2011 — 76 с.

12. . Писаренко Т.В. Кваша Т.К. Стан інноваційної діяльності та діяльності у сфері трансферу технологій в Україні у 2018 році: аналітична довідка / Т.В. Писаренко, Т.К. Кваша та ін. – К.: УкрІНТЕІ, 2019. – 80 с.

13. Розвиток малого і середнього підприємництва в Україні: проблеми, потреби, перспективи : аналітичне дослідження, USAID, К., 2015 URL: http://donetskcci.com/images/files/SME_Needs.pdf.

14. Чужиков В. Регіональна політика Європейського Союзу [Електронний ресурс] : підручник / [за ред. Віктора Чужикова]. — К.: КНЕУ, 2016. — 495.

15. ІХ Міжнародна конференція «Тройная спираль» [Електронний ресурс] / Концепция модели «Тройная спираль». — Режим доступу : <http://www.triplehelixconference.org/ru/the-triplehelix-concept.html>

16. Azarhoushang, B., Bramucci, A., Herr, H., Ruoff, B. (2015): Value chains, under-development and unions strategy, in: International Journal of Labour Research 7(1/2), 153 ff.

17. Abel-Koch, J. SMEs' value chains are becoming more international – Europe remains key, in: KfW Research Focus on Economics 137 [Electronic resource]. – Access: <https://www.kfw.de/PDF/Download-Center/Konzernthemen/Research/PDFDokumente-Fokus-Volkswirtschaft/Fokus-englische-Dateien/Fokus-No.-137-August-2016-Value-Chains.pdf>

18. Bas Hofstra, Vivek V. Kulkarni, Sebastian Munoz-Najar Galvez, Bryan He, Dan Jurafsky, and Daniel A. McFarland. The Diversity–Innovation Paradox in Science/ PNAS — April 28, 2020 — P.117

19. Becker S., Egger P, von Ehrlich M. (2010). Going NUTS: The effect of EU Structural Funds on regional performance // Journal of Public Economics 94, pp. 578-590.

20. Dutta, S., Lanvin, B., & Wunsch-Vincent, S. (Eds.). (2016). The Global Innovation Index 2016: Winning with Global Innovation. Cornell University, INSEAD, WIPO: Ithaca, Fontainebleau and Geneva. Retrieved from: www.globalinnovation-index.org/gii-2016-report#

21. Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union [Electronic resource]. – Access: https://ec.europa.eu/research/innovation_un_ion/pdf/innovation_union_communication_brochure_en.pdf
22. Euro integration of Ukraine: prospects, consequences and Russia's policy. Ed. by A.I. Bazhan. Reports of the IE RAS, No 317, M., 2015.
23. Europe 2020 Flagship Initiative Innovation Union : [Electronic resource]. – Access: [https://ec.europa.eu/research/innovation_un_ion/pdf/innovation_un_ion_communication_brochure_en.pdf](https://ec.europa.eu/research/innovation_un_ion/pdf/innovation_union_communication_brochure_en.pdf)
24. EC (European Commission) (2017a): What is an SME? [Electronic resource]. – Access: http://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendlyenvironment/sme-definition_en (last accessed on 12.7.2017)
25. European Committee of the Regions. Growth & Jobs – Europe 2020. 2013. [Electronic resource]. – Access: <http://cor.europa.eu/en/policies/growth-and-jobs/Pages/industrial-policy.aspx>
26. European Innovation Scoreboard 2019. European Commission. [Electronic resource]. – Access: https://ec.europa.eu/growth/industry/innovation/facts_figures/scoreboards_it
27. European social development: problems and perspectives. Ed. by M.V. Kargalova and others. Reports of the IE RAS, No 326, M., 2016.
28. Etzkowitz H. The dynamics of innovation : from National Systems and «Me 2» to a Triple Helix of university — industry — government relations / H. Etzkowitz, L. Leydesdorff // Research Policy. — 2000. — № 29. — P. 109–123.
29. Global Innovation Index 2019 [Electronic resource]. – Access: <https://www.wipo.int/publications/ru/details.jsp?id=4434>
30. Grebel T., 2007, Neo-Schumpeterian perspectives in entrepreneurs research, H. and PYKA, A., Elgar Companion to Neo-Schumpeterian Economics, Edward Elgar, Cheltenham.
31. How research and innovation contribute [Electronic resource]. – Access: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/strategy/strategy-2020-2024/europe-world_en

32. Horizon 2020. The EU Framework Programme for Research and Innovation URL: <https://ec.europa.eu/pro+grammes/horizon2020>

33. Leth D. O. de (2015). The impact of EU Cohesion Policy. Lessons from the region of Andalusia, Spain, January 2015, Utrecht University [Электронный ресурс]. — Режим доступа: <http://www.geo-europa.nl/wpcontent/uploads/2015/04/Thesis-regionaal-beleid-in-Andalusie>. Lewin, P. (2011). Entrepreneurial Paradoxes: implications of radical subjectivism. In School of Management, University of Texas at Dallas, Prepared for the Austrian Economics Colloquium (pp. 1–17). Citeseer

34. Paradoxes of Entrepreneurial Thinking: Why Entrepreneurship Can Hardly Be Taught [Electronic resource]. – Access: [\(PDF\) Paradoxes of Entrepreneurial Thinking: Why Entrepreneurship Can Hardly Be Taught \(researchgate.net\)](#)

35. Szerb, L. (2003). The Changing Role of Entrepreneur and Entrepreneurship in Network Organizations. In I. Lengyel (Ed.), Small and Medium-Sized Enterprises, and Regional Development in Hungary, (pp. 81-95). Szeged: JATEPress, University of Szeged.

36. Schwartz, M. (2016): KfW SME Panel 2016; available at: [https://www.kfw.de/PDF/Download-Center/Konzernthemen/Research/PDF-Dokumente-KfW-Mittelstandspanel/PDF-Dateien-Mittelstandspanel-\(EN\)/KfW-SME-Panel-2016_EN.pdf](https://www.kfw.de/PDF/Download-Center/Konzernthemen/Research/PDF-Dokumente-KfW-Mittelstandspanel/PDF-Dateien-Mittelstandspanel-(EN)/KfW-SME-Panel-2016_EN.pdf) (last accessed on 30.10.2017)

37. Research for CULT Committee - Culture and creative sectors in the European Union – Key future developments, challenges and opportunities. Policy Department for Structural and Cohesion Policies Directorate-General for Internal Policies PE 629.203– September 2019

38. Sharp, R. J. (2010). Leadership, Innovation and Entrepreneurship: What leadership capabilities are necessary to support innovation and entrepreneurship? Retrieved from <https://richardjamessharp.wordpress.com/2010/10/28/leadership-innovationand-entrepreneurship-what-leadership-capabilities-are-necessary-to-supportinnovation-and-entrepreneurship-2>

39. Schumpeter's View on Innovation and Entrepreneurship [Electronic resource]. Access:https://www.researchgate.net/publication/256060978_Schumpeter's_View_on_Innovation_and_Entrepreneurship

40. Science, Research and Innovation Performance of the EU 2018 Strengthening the foundations for Europe's future [Electronic resource]. – Access: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/srip-report-full_2018_en.pdf
41. Sub-regional Innovation Policy Outlook 2020: Eastern Europe and the South Caucasus [Electronic resource]. Access: https://unece.org/fileadmin/DAM/ceci/icp/Capacity_building/IPO_launch/IPO_20
42. The International monetary system: present and future. Ed. by A.I. Bazhan, K.N. Gusev. Reports of the IE RAS, No 329, M., 2016.
43. Tsirenschikov V.S.. European Union: tendencies of innovative re-newal. Reports of the IE RAS, No 322, M., 2015.
44. Technology Business Incubation. In: 16th Annual High Technology Small Firms Conference, HTSF 2008, (pp. 21-23), May 2008, Enschede, The Netherlands. Available online at <http://doc.utwente.nl/73753/>
45. Wieland, Thomas, 2006: Innovationskultur. Theoretische und empirische Annäherungen; in: Reinhold Reith/Rupert Pichler/Christian Dirninger (ed.), Innovationskultur in historischer und ökonomischer Perspektive; Studienverlag, Innsbruck; pp. 21-38
46. <http://ukrstat.gov.ua> – офіційний сайт Державної служби статистики України
47. https://europa.eu/european-union/index_en – офіційний сайт Європейського Союзу
48. <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA> – офіційний сайт міністерства економіки України
49. <https://unctad.org/topic/investment/world-investment-report> – офіційний сайт Unctad
50. https://ec.europa.eu/info/index_en - офіційний сайт Європейської комісії